Mustaqil gazeta
HURRIYAT
1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan
№46 (300) 2002-yil 20-noyabr

"Ҳуррият" сизники,
Сиз ҲУРРИЯТники бўлинг!
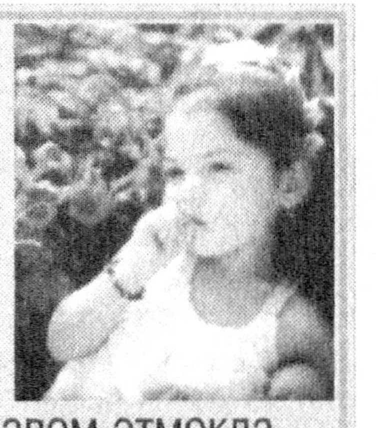
Газетамизга обуна давом этмоқда.
Нашр кўрсаткичимиз:
Якка обуначилар учун — 233, ташкилотлар учун — 234.

ММMда

ТАЪЛИМ ТИЗИМИДАГИ ИСЛОҲОТЛАР

19 ноябрь куни Ўзбекистон Миллий Матбуот марказида Халқ таълими вазирлиги раҳбарияти билан журналистлар иштирокида очиқ мулоқот бўлиб ўтди. Халқ таълими вазири Рисбой Жўраев ва вазирликдаги масъул ходимлар журналистларга қуйидаги янгиликларни маълум қилдилар:

❖ Халқ таълими тизимида "Таълим тўғрисида", "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури тўғрисида"ги Қонунлар асосида умумий ўрта таълимнинг давлат таълим стандартлари (ДТС) ишлаб чиқилиб, 1999-2000 ўқув йилидан умумий ўрта таълим муассасаларига босқичма-босқич жорий этила бошланди.

❖ Мактабгача таълим бўйича меъёрий ҳужжатлар, "Мактабгача таълим ёшидаги болалар таълим-тарбиясига қўйиладиган Давлат талаблари", болаларни ривожлантириш ва мактабгача тайёрлашга йўналтирилган "Учинчи мингйиллик боласи" таянч Дастури, улар асосида тарбиячилар ва ота-оналар учун услубий қўлланмалар, тавсиялар яратилди.

❖ Ҳозирги пайтда Республикада 6865 та мактабгача таълим муассасасида 640 мингдан ортиқ фарзандларимиз таълим-тарбия олмоқдалар. Уларга 64 мингга яқин тарбиячилар таълим-тарбия бермоқдалар.

❖ Таълим муассасалари тармоғини кенгайтириш мақсадида нодавлат мактабгача таълим-тарбия муассасалари (32 та ташкил этилди, яна 82 таси режалаштирилган), хонадон боғчалари (210 та) ва бошқа типдаги ноанъанавий мактабгача таълим муассасаларини ташкил этиш жараёни изчиллик билан амалга оширилмоқда.

❖ Мактабгача ёшдаги болаларнинг 84% дан ортиғи давлат ва нодавлат МТМда, қолганлари эса бевосита оилаларнинг ўзида мактабга тайёр ҳолда чиқишмоқда.

❖ Ҳозирги пайтда Республикадаги 9672 та умумтаълим мактабларида 6 млн. дан ортиқ ўқувчи таълим олмоқда. Ўқувчиларга ярим миллионга яқин педагоглар дарс бермоқда.

❖ 1997-2001 йиллар давомида 188 минг ўқувчига мўлжалланган 518 та мактаб ва уларга қўшимча бинолар қурилди.

❖ Информатика ва ҳисоблаш техникаси кабинети мавжуд бўлган мактаблар сони 306 та (7,5 фоиз)га кўпайиб, компьютер синф комплекти билан таъминланганлик даражаси 48 фоизга етказилди.

❖ Миллий дастурга биноан умумий ўрта таълимнинг 23 та ўқув фани бўйича Давлат таълим стандартлари ва ўқув дастурлари ишлаб чиқилди, тасдиқланди ва ўқув-тарбия жараёнига босқичма-босқич жорий этила бошланди. Мазкур ўқув йилида умумтаълим мактаблари Давлат таълим стандартларига ҳамда лотин ёзуви асосидаги ўзбек алифбосига ўтиши якунланади.

❖ 2002 йилнинг 10 ноябрь ҳолатига Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги, "Шарқ" нашриёт-матбаа концерни ва бошқа нашриётлар томонидан 517 номда 30,5 млн. нусха дарсликлар нашр этилди. Осиё ривожланиш банки кредит маблағи ҳисобидан 12 номда 4,6 млн. нусха дарсликлар ижара тизими учун нашр қилиниб, жойларга етказилди.

❖ 2002-2003 ўқув йилида олий ва ўрта махсус ўқув юртларини битирган 14 мингдан зиёд ёш мутахассислар ўқитувчилар сафига келиб қўшилдилар.

❖ Япония элчихонаси билан беғараз иқтисодий ёрдам лойиҳаси асосида Республикамиз мактабларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш мақсадлари учун сўнгги икки йил давомида 4 миллион АҚШ долларидан ортиқ бўлган 70 та шартномалар имзоланди.

❖ АҚШнинг АКСЕЛС ташкилоти билан ҳамкорлик натижасида мамлакатимизнинг 500 га яқин мактаб ўқувчилари АҚШ да таълим олиб қайтишди.

❖ АҚШ, Англия, Германия, Япония, Франция, Исроил каби мамлакатларда 400 дан ортиқ ўқитувчиларимиз малака ошириб ва тажриба алмашиб келдилар.

Вазир ва унинг ўринбосарлари журналистларнинг кўплаб саволларига батафсил жавоблар бердилар.

Ўз мухбиримиз.

Бурхон РИЗОҚУЛОВ олган суратлар.

Мулоқот

Абдулазиз КОМИЛОВ:

«ЭНДИ ТЕЗ-ТЕЗ УЧРАШИБ ТУРАМИЗ»

Ўзбекистон Ташқи ишлар вазирлигида халқаро мавзуда қалам тебратувчи журналистлар, халқаро шарҳловчилар, газеталар бош муҳаррирлари, ахборот агентликлари раҳбарларининг мамлакатимиз ташқи сиёсат маҳкамаси раҳбари Абдулазиз Комилов билан учрашуви бўлиб ўтди.

Ташқи ишлар вазири Ўзбекистон ташқи сиёсатининг устувор йўналишлари, мамлакатимизнинг хорижий давлатлар билан алоқалари, халқимизни жаҳонда рўй бераётган воқеалар билан таништиришда ОАВнинг ўрни ҳақида сўзлар экан, вазирлик билан журналистлар ўртасида ҳамкорликни мустаҳкамлашга алоҳида эътибор қаратди.

Халқаро мавзуда ихтисослашган журналистларга кўмаклашиш мақсадида дипломатлар, олимлар, мутахассислар билан мунтазам учрашувлар, семинарлар ўтказишга келишиб олинди. Шунингдек, Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети халқаро журналистика бўлимида малакали кадрлар тайёрлашда тажрибали журналистлар маҳоратидан фойдаланиш мақсадга мувофиқлиги қайд этилди.

А. Комилов журналистларнинг халқаро муносабатлар, Ўзбекистон ташқи сиёсати, муаммоли масалаларда мамлакатимиз позицияси, ўзаро ҳамкорлик ва бошқа масалалар юзасидан берган саволларига жавоблар қайтарди.

А. РАҲИМ

УШБУ СОНДА:

ИҒВОГАРГА ЖАЗО БОРМИ? Талабанинг очиқ хати 2

ЧУСТЛИК АРБОБ ФОЖЕАСИ

Шаҳронийнинг орзуси 3

БЕЛАНЧАККА СИҒМАГАН ФАРЗАНД

ЎЗИНИДА НУР БЎЛСА, НУРНИ КЎРГАЙСАН... 4

Янгилик

Ўзбек тили компьютерда

Ўзбекистон Миллий университетининг бир гуруҳ олимлари компютерни оммага жорий қилиш ва Windowsнинг ўзбекча вариантини яратиш борасида маълум ишларни амалга оширишди.

— Компьютерни ўзбекчалаштириш вақти келди, – дейди компюьтер лингвистикаси кафедраси мудири, профессор Абдумажид Пўлатов. — Бу ишимиз орқали биз жуда кўп муаммоларни осонгина ҳал қиламиз. Агар ўз тилимизни компьютерга киритсак, кутилмаган имконият эшиклари очилиши мумкин.

Компьютернинг ўзбекчалаштирилиши таржима борасидаги ишларимизни анча енгиллаштиради. Ўзбек тили грамматикаси ва луғат бойлигини компьютерга киритиш орқали таржима дастурларини ҳам яратиш мумкин. Шу мақсадда университет қошида махсус курслар ташкил этилган бўлиб, журналистика, компьютер технологиялари, хорижий филология ва ўзбек филологияси факультетлари талабалари танлов асосида қабул қилинмоқда. Бу курслар уч йўналишда:

1. Windowsни ўзбекчалаштириш;
2. TOEFL (Test of English as a Foreign Language) ни ўрганиш;
3. Компьютер устахонаси шаклида ташкил этилган.

Шодиёр ЭШАЕВ,
«Бунёдкор» ёшлар телеклуби аъзоси

Обуна — 2003

«ҲУРРИЯТ» – барчамизники

Газета ўқимай туриб ҳам фермер, ишчию косиб, борингки, бирор идора раҳбарининг иши ҳар галгидек одимлаши мумкин. Бироқ журналист бўла туриб, шу соҳанинг нонини еб, рўзғорини ҳарна бўлса-да тебратиб юрган инсоннинг, айнан журналистикадаги муаммою ютуқ, олдда турган вазифаларни кўтариб чиқаётган газетани ўқимаслигини қандай тушунмоқ керак?

— "Ҳуррият"нинг бизга алоқаси йўқ, – қатъий жавоб берганди ўтган йили туман газетаси муҳаррирларидан бири, газетага обуна бўлинг, деган мурожаатимга жавобан.

Тўғриси, мен ҳурмат қиладиган, ўзини зиёли санайдиган танишимдан бу жавобни эшитиш оғир бўлганди. Бироқ кўп ўтмай, қайта-қайта таъкидланавергандан кейин ўша муҳаррир ярим йилга "Ҳуррият"га обуна бўлди. Хўш, энди-чи?

— "Ҳуррият"нинг айнан бизга алоқаси бор экан. Бу йил биринчилардан бўлиб обуна бўлдик,– деди у. Ҳа, "Ҳуррият"ни ўқиган нафақат журналист, балки турли соҳалардаги кишилар ҳам бугун уни бизнинг газетамиз, демоқдалар. Зеро, "Ҳуррият" ҳур фикрли инсонлар минбари, мунозара, муҳокама, мусоҳаба акс этадиган газета.

Бундан 85 йил муқаддам – 1917 йил 25 июлда чиққан "Ҳуррият" саҳифаларида Фитрат ҳазратлари: "Эй Туркистон мусулмонлари! Орамиздаги шахсий тортишмалар, синфий айриликдан кўз юмайлик, қўлни қўлга берайлик, ҳақ йўлинда, дин йўлида, Ватан йўлида, миллат йўлинда мулламиз, бойимиз ва авомимиз бир ерда тўпланайлик, бир-биримизга кўмакчи ва мададкор бўлайлик", дея бонг урганди. Қарангки, бугунги "Ҳуррият" ҳам ўтмишдаги "Ҳуррият" каби миллат тараққиёти, Ватан истиқболи йўлида фидойилик қилмоқда. Демак, бу ишда "Ҳуррият"га камарбаста бўлайлик, зеро, "Ҳуррият" – барчамизники!

Умид БЕКМУҲАММАД

Овоза

Сайилгоҳ кўчаси ёпиладими?

Яқинда Интернет тармоғининг http: pougs.boom.ru сайтида Сайилгоҳ кўчасига оид хабар тарқатилди: "Олинган маълумотларга кўра, Тошкент шаҳар ҳокимияти Тошкентдаги Сайилгоҳ (Бродвей) кўчасини ёпишга қарор қилган.

Тошкент шаҳар ҳокимияти вакилларининг сўзларига қараганда, бу қарор 2002 йил 1 декабрдан эътиборан амалга оширилади. Сайилгоҳ кўчасида жойлашган кафе ва дўкон эгалари 1 декабрга қадар бутун мол-мулкини йиғиштириб олишга кўрсатма олган".

Ушбу тарқатилган хабарга аниқлик киритиш мақсадида Тошкент шаҳар ҳокимияти матбуот хизмати раҳбари Дилшодбек Назиров билан телефон орқали боғланиб, қуйидагича маълумот олдик.

2003 йилнинг май ойида жаҳон банкирларининг йиллик саммити пойтахтда ўтказиши ва бунда кўплаб чет эллик меҳмонларнинг юртимизга ташриф буюриши муносабати билан Тошкент шаҳар ҳокимининг қарори (қарор сони ошкор этилмади – Д. Б) қабул қилинган. Қарорда таъкидланишича, Сайилгоҳ кўчаси миллий руҳда қайта реконструкция қилинади. У ердаги ошхона, кафе-барлар, кўнгилочар томошалар тартибга келтирилиб, махсус савдо расталари ташкил этилади. Қурилиш ишлари келгуси йилнинг апрел ойигача тугатилиши режалаштирилган.

— Ушбу қарор қабул қилинишидан мақсад, — дейди Д. Назиров, — Сайилгоҳ кўчасини чин маънода маънавий-маданий масканга айлантиришдир. Маълумки, бу кўча Тошкентнинг марказий кўчаларидан ҳисобланади. Ҳокимлик ташриф буюрувчиларга турли имконият ва қулайликлар яратиш мақсадида ҳам ушбу қарорни қабул қилган. Лекин Интернет тармоғида тарқатилган хабарларга зид ўлароқ, Сайилгоҳ кўчаси ёпилмайди.

Дадахон БОСИТ тайёрлади

Матбуот

«ТОПИБ ГАПИРИШ» САНЪАТИ

– Цензура йўқ, аммо ҳақиқатни айтиш муаммо,– дейди бир "жонкуяр" журналист Жонфиғонга ўхшаб...

Устоз адиб Абдулла Қаҳҳорнинг "Жонфиғон" ҳикоясини ҳаяжон билан мутолаа қилмаган китобхон топилмаса керак. Асар шундоқ бошланган: "Жонфиғонни танисангиз керак – ўша, ўтган йил баҳорда маст бўлиб, кўчадан ўтган одамга "ҳозир айтасан: бошимни қайси деворга уриб ёрай", деб ёпишган, кейин соқолига ўзи ўт қўйиб, гугурт чиқарганни сўккан киши". Шундоқ кимсалар ҳам, афсуски, ҳаётда озми-кўпми учраб туриши бор гап... Биттаяримта одам ўша Жонфиғонга ўхшаса нима қипти, шу тобда уни эслашга не ҳожат, дерсиз. Гап шундаки, баъзи "нозик" масалалар хусусида гап кетганда Жонфиғондан ҳам ошиб тушадиган айрим ҳамкасбларимизнинг хатти-ҳаракатларини кўрганда бефарқ қараб туролмаскансан...

Ўтган йили Журналистика факультети талабаларидан бир гуруҳи "цензуранинг дастидан бирор нарса ёзиш мушкул"лиги ҳақида гапиришганида шундай дегандим: "Марҳамат, цензурадан ўтказиб бўлмайдиган нарса ёзиб келинглар-чи!" Талабалар боплаб ёзиб келишди. Бирга таҳлил этдик. Буни қарангки, "цензуранинг жиғига тегадиган" бирор гап йўқ. Билъакс, аксарияти таҳрирталаб жумлалар. Ўшанда уларга "Адолат" газетасини кўз-кўз қилгандим. Исталган мақола, ҳатто оддий хабаргача синчковлик билан ўқинг. Бу гаплардан бирортасини, айтайлик, ўн беш-йигирма йил аввал ёзган кишининг ҳолига маймунлар йиғларди... Билсангиз, ҳозир ҳам уларни ёритиш осон кечмаяпти. Бунинг учун Бош муҳаррир дадил, довюрак бўлмоғи керак. Ундан аввал Бош муҳаррирнинг ўзи ҳам теран фикрли, қонунлар моҳиятини тушунган, ўткир қалам соҳиби бўлмоғи зарур. Таниқли журналист ва адиб Тўхтамурод Тошевда ана шу хислатлар бисёрдирки, ойнаи жаҳонда бериладиган "Газеталар шарҳи"да "Адолат"ни дадил газета сифатида эътироф этишаётир.

Хўш, айрим газеталарда чиқиши қийинроқ бўлган мақола "Адолат"да дангал ёритилишининг боиси нимада? "Адолат"чилар бунга қандай эришаётир? Сабаби оддий. Билган топиб гапирар, деган нақлга амал қилаётган газета ижодкорлари ҳар бир фикрни тегишли қонунлар билан асослашга интиладилар. Қонун устувор бўлган жойда эса ортиқча майда-чуйда гапларга ҳожат қолмайди!..

Иккинчидан, муаллифнинг "стили"ни сақлаш, фикрларини бўлар-бўлмасга арраламаслик бу таҳририят ходимларининг ҳақиқий иш услубига айланган!! Кўпдан чиққан кўп фикрлилик эса ҳар қандай "тўсиқ"ни енгишга қодир бўлади!

Сўнгги пайтда баъзи журналистлар орасида шундай мазмундаги гаплар тез-тез қулоққа чалинмоқда: "...цензура йўқ бўлгани билан бош муҳаррирлар ундан ҳам ошиб тушяпти..."

Айни дамларда "Ҳуррият", "Моҳият", "Ўзбекистон овози" каби газеталарда анча-мунча дадил мақолалар ёритилаётгани касбдошлар томонидан таъкидланаяпти. Назаримда, улар қаторига "Адолат"ни ҳам қўшиб гапириш адолатдан бўлур эди!..

Бугун уч-тўртта газета ҳақида илиқ фикрлар айтилаётган бўлса, улар сони кун сайин кўпайиши турган гап. Фақат шунга яраша қалам тебратадиган, ҳаёт ҳақиқатини дангал, публицистик маҳорат ила ёза оладиган ижодкорларни тарбиялаш лозим.

Цензура йўқ, аммо ҳақиқатни очиқ-ойдин айтиш муаммо, дея тағин "муаммо қалаштираётган" баъзи ҳамкасбларимга бир ҳаёт ҳақиқатини эслатиб қўймоқчиман: ҳамма даврда ҳам (ҳатто цензура авжи палласига чиққан собиқ "қизил тузум" даврида) тафаккури юксак ижодкор айтадиганини айтиб, ёзадиганини ёзиб келган. Ўша "қўрқинчли давр"да севимли ёзувчимиз Ўткир Ҳошимовнинг ойнаи жаҳон орқали олиб борган "Баҳс" кўрсатуви, газеталарда шов-шувга сабаб бўлган "Мантиқ қани?", "Давлат сири" каби мақолалари, Аҳмаджон Мелибоев, Хуршид Дўстмуҳаммад, Иброҳим Ғафуров, Ашурали Жўраев, Карим Баҳриев, Ҳабибулла Олимжонов, Қулмон Очилов каби ўткир қалам соҳибларининг дадил чиқишлари наҳот ёдимиздан чиққан бўлса!.. Бугунги кунда Турсунали Акбаров, Салим Ашур, Ислом Ҳамро, Қўчқор Норқобил, Нурбек Тошниёз сингари ўнлаб оловқалб журналистларнинг дадил қадамларига ҳавас қилса арзийди. Улар ҳеч қачон "цензура муаммоси" ҳақида куйиб-пишиб гапирмайдилар. Билъакс, айтадиган фикрини моҳирлик ила топиб айтаверадилар. Аслида қўлидан жўяли иш, бизнинг соҳада – ёзиш келадиган ҳақиқий ижодкорлар шундоқ бўладилар! Бу ҳақда яқинда Тошкентда фаолият кўрсатаётган "Бунёдкор" ёшлар телеклубида ўтказилган ижодий учрашувда ҳам гапирдим.

Қандайдир "нозик сир" ҳақида ҳайқириб айтиш ё танқидга зўр бериш билан иш битмайди. Муаммолар ечими ҳақида оқилона фикр юритиш муҳимроқдир. Шахсан каминага қолса, нима қилар эдим? Ҳаётимиздаги ҳар бир муаммо ҳақида обдон ўйлаб, шу соҳа мутахассислари билан бамаслаҳат иш тутган ҳолда фикрларимни, таклиф-мулоҳазаларимни ётиғи билан баён этардим. Ана шунда кўзланган мақсадга эришиш мумкин.

Тўлқин ЭШБЕК

Даъват

Нега ёзмайсиз, ҳамкасб?

Шуниси қувонарлики, кейинги пайтларда туман газеталарининг фаолиятини таҳлил ва талқин этувчи кўплаб мақолалар эълон қилинмоқда. Ваҳоланки, республикамизда нечта туман бўлса, уларнинг барчаси ўз газеталарига эга. Туман газеталарида ҳам минглаб ҳамкасбларим меҳнат қилишади. Улар ўз иқтидорлари ва истеъдодлари имконида ижод қилишади. Уларнинг кўпчилиги вилоят ва республика газета-журналларида ўз ижодлари билан қатнашиб туришади. Афсуски, бундайлар бармоқ билан санарли. Жуда кўплаб ҳамкасбларимиз ёзганлари тумандан нарига ўтмайди.

Мен эса журналистни бу туман журналисти, бу эса вилоят журналисти, манови эса республика журналисти деб аташларига қаршиман. Журналист ҳамма жойда журналист. У мулоҳазали, замон нафасини сезувчи, муаммоларни кўтара олувчи қалам соҳибидир. Туман журналистлари эса айнан қайноқ ҳаёт ичида. Бугунги бўлаётган ўзгаришлар шундоққина улар кўз олдида рўй бермоқда. Одамлар қалбидаги, онгидаги, туриш-турмушидаги янгиликлар аввало унга таниш. Яратувчан халқимизнинг улуғ ишларидан тортиб савобли ишларигача тарғиб қилиш, уларни элга танитиш эса бизнинг вазифамиз.

Туманимизда бўлаётган ўзгаришларни, истиқлол туфайли одамларимиз онгидаги янгиликларни, турли соҳадаги муаммоларни республика матбуотларида дадил кўтариб чиқиш учун изланайлик, қаламимизни чархлайлик. Бунга ҳеч қандай тўсиқ ҳам, девор ҳам йўқ. Мен ўзим бир неча йилдирки "Халқ сўзи", "Ҳуррият", "Қишлоқ ҳаёти" каби республика газеталарида ўнлаб мақолаларим билан қатнашдим. Таниқли журналистлар Шуҳрат Жабборов, Гулчеҳра Йўлдошева, Ҳабиб Темиров, Иброҳим Норматов билмаганларимни билдириб, каму кўстини тўлдириб, янги-янги мавзуларни кўтариб чиқишга ундашди.

Жамоамизда меҳнат қилаётган журналистлар Маъмур Бозоралиев, Анора Каримоваларни ҳам бу ишга ундайман. Уларнинг ҳам турли мавзуларда ёзган мақолалари республика газета ва журналларида чоп қилинмоқда.

Иккиланмай айтишим мумкинки, катта матбуотда қилган чиқишларингиз қаламингизни чархлабгина қолмай, туман газетасидаги фаолиятингизни ҳам тиниқлаштиради.

Сиз бу масалага қандай қарайсиз, азиз ҳамкасб?

Ҳамид НОРҚУЛОВ,
Ўрта Чирчиқ туман "Машъал" газетаси бош муҳаррири

Жавоб

АҲВОЛ ЎНГЛАНАДИ

(«Савод надур, «Сирдарё?» 2002 йил, 23 октябрь)

"Ҳуррият" газетасининг шу йил 42-сонида эълон қилинган "Савод надур, "Сирдарё?" мақоласи вилоят матбуот ва ахборот бошқармаси ва Сирдарё туман ҳокимлиги вакиллари иштирокида, даставвал, "Сирдарё" газетаси жамоасида, сўнг вилоят, туман, шаҳар ва тармоқ газеталарининг бош муҳаррирлари иштирокида матбуот ва ахборот бошқармасида кенг ва атрофлича муҳокама қилинди.

Йўл қўйилган услубий ва имловий хатолар учун газетанинг масъул котиби А. Бўрлиевга ҳайфсан берилиб, газета мусаҳҳиҳи Н. Кенжаев огоҳлантирилди. Редакцияда интизом бўшашгани, берилаётган материаллар сифати талабга жавоб бермаётгани, раҳбарият томонидан талабчанлик бўшаштириб юборилганлиги натижасида газетада жузъий услубий ва имловий хатоларга йўл қўйилаётгани сабабли газета бош муҳаррири Р. Соатов туман ҳокимининг қарори билан эгаллаб турган вазифасидан озод қилинди.

Бундан буён ана шундай хато ва камчиликларга йўл қўймаслик мақсадида вилоят матбуот ва ахборот бошқармаси қошида комиссия тузилди. Комиссия вилоят, туман, шаҳар ва тармоқ газеталарининг фаолиятини ўрганиб боради ва бу ҳақда вилоят ҳокимлигига ҳар ойда ўтказиладиган "Журналистлар куни"да ахборот бериб боради.

К. ОҚБЎТАЕВ,
вилоят ҳокимининг ўринбосари

Ибрат

ДИЛОЗОРДАН ХУДО БЕЗОР

Ривоят қилишларича, қадимда Низомулмулк исмли олийжаноб ва одил вазир бўлган экан. Биров ҳадя келтирса, барчага баробар бўлиб бераркан. Бир куни бир деҳқон унга учта эртаги бодринг келтирибди. Вазир бирин-кетин учала бодрингни ҳам ўзи еб қўйибди-да, деҳқонга 1000 динор инъом берибди. Вазир боғига дам олиш учун чиққанида унинг бир мулозими сўрабди:

— Жаноб, сиз нима учун учала бодрингни бир ўзингиз едингиз, бундай одатингиз йўқ эди-ку!

Одил вазир мулойимлик билан жавоб қилибди:

— Бодринглар тахир экан, бошқаларга берсам, тахирлигига чидай олмай, ёмон сўз айтиб юборардинглар, унинг дили озор чекарди.

Дарҳақиқат, деҳқон яхши ният ила Низомулмулкка ҳадя олиб келса-ю, раҳмат ўрнига ҳадянинг камчилигини эшитса, дили оғрир эди. У берган инъомни ҳам қабул қилмас эди.

Бу ривоятни ўқиб чиқиб, ҳозирги замонамизни ўйлаб қолдим. Бугунги жамиятимизда Низомулмулкка ўхшаш инсонлар борми? Албатта, бор, лекин саноқли. Инсонларда бир-бирига ҳурмат, меҳр-оқибат туйғулари йўқ бўлиб бормоқда. Юртдошларимиздан сабабини сўрасам, ҳаёт мажбур қилаётганини рўкач қилади. Аслида бунинг сабаби – худбинлик. Худбин инсон ҳеч кимни ўйламайди, ҳатто ўз дўстининг камчилигини ҳамманинг ёнида айтиб, ўзининг ундан устун тарафларини кўз-кўз қилмоқчи бўлади. Ҳеч ҳам тарозига солмасдан ёмон сўзларни ишлатади. Атрофдагилар ундан хафа бўлгани билан иши йўқ.

Ислом оламида муборак ой саналмиш Рамазон ойи бошланди. Ҳаммамизга маълумки, саҳар паллада ният билан рўза тутган кишилар кун давомида ёмон гаплару нопок ҳаракатлардан ўзларини тийишлари керак. Рамазон ойида инсонлар руҳан ва маънан покланади. Рўзадор ҳеч кимнинг дилини оғритмаслиги керак, акс ҳолда унинг тутган рўзаси очилур.

Демак, биз инсоннинг душмани ҳисобланмиш шайтоннинг измидан чиқиб, ёру биродарларимизга фақат яхшилик қилмоғимиз даркор. Аллоҳ таоло бандаларга иймону инсоф берсин.

Феруза АБДУЛЛАЕВА,
ЎзМУ журналистика факультети I курс талабаси

Mustaqil gazeta
HURRIYAT

Фельетон

Бу “раҳбар” ҳақида республика матбуоти саҳифаларида бир неча бор ҳар қандай ман-ман деган “гапюқмас”ни ҳам ҳушёр торттириб юборадиган ўта жиддий мақолалар босилиб чиқди. Бироқ, унинг мушугини “пишт” дейдиган, ҳеч бўлмаса, пешонасига чертиб қўядиган бирон азамат топилмади. Ажаб...

Айрим маҳкамаларда ўтирган масъул жаноблар учун матбуот «сўзи» шу даражада қадрсиз, назар-писанд қилмайдиган даражага етиб қолдими?!

«ЧИРОҚПОЯ»

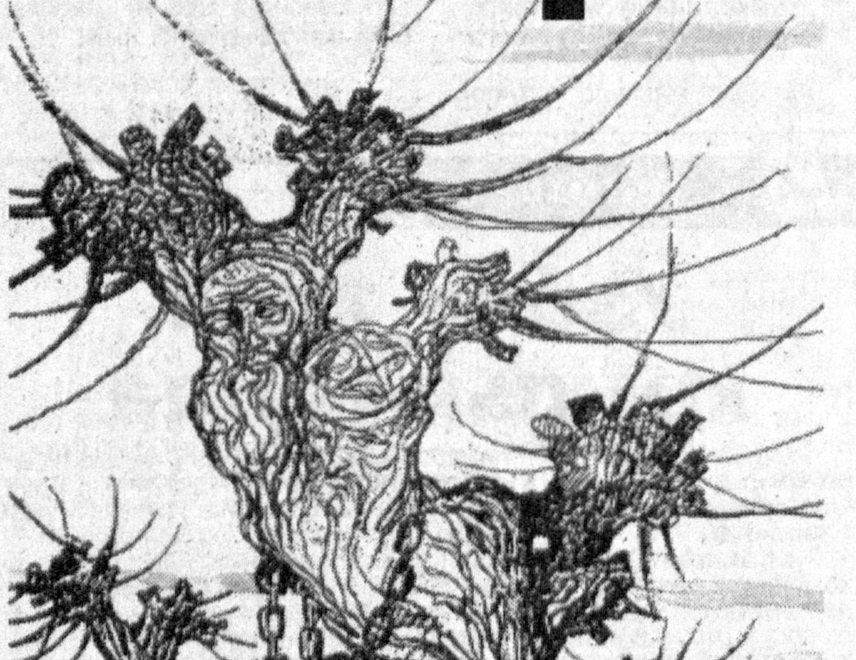

Буюк сўз устаси Абдулла Қаҳҳор ашаддий иғвогар-ғаламислардан ниғоятда жирканганлиги боис “улар ҳақида ёзмоқ учун темирдан қўлқоп кийиб, қалам ушлашга тўғри келади”, деган эди.

Ҳақиқатан ҳам бу тоифадаги кимсалар ҳар нарсага фириб берувчи шайтоний устамонликка моҳир, доғули бўлади, имон-эътиқоди ноқус, керак бўлса, ўз туққани устидан ёзиб юборишдан ҳам тоймайди.

Биз ҳикоя қилмоқчи бўлган “қаҳрамон”нинг бутун вужудида шундай “хислатлар” уруғ боғлаб ётибди. Ўзини “журналист” деб ҳам атовчи бу зот ҳақида ёзмоқ учун нафақат темир қўлқоп, ҳатто газниқоб (противогаз) кийиб олишга тўғри келади. Чунки шикоятномалар ёзиш бўйича бутун Оҳангарон музофотида “донг” таратган Озод Хушназаров деганларининг олдига тушадиган бўлмаса керак.

Хатлов-ҳужжатлар, шунингдек матбуот хабаридан шу нарса маълумки, биргина 1999 йилнинг олти ойи мобайнида бу “журналист” ўзи касабақўм раиси бўлиб ишлаб турган “Оҳангароншифер” акциядорлик жамияти раҳбарлари устидан ёзиб, турли идора, ташкилотларга жўнатган “шикоятнома”ларининг сони 111 (бир юз ўн битта) дан ошган! У бундай “сермаҳсул ижод” билан тўққиз йилдан бери муттасил шуғулланиб келаётганини ҳисобга олсак, “ёзувчилик маҳорати”-га қойил қолмасдан бошқа илож йўқ.

Хушназаровнинг ёзганлари “изидан” “келиб текширув ўтказувчи гуруҳларнинг-ку, санаб саноғига етолмайсиз: республика раҳбарлик идораларидан тортиб маҳкамаларигача, вилоят, шаҳар, туман ҳокимликлари, “Ўзқурилишматериал” компанияси, радио-телевидение, ҳатто рўзномалар таҳририятидан ҳам “вакиллар” бор.

Албатта жўнатма даъволар тасдиқланмайди. Юзлаб кишиларнинг овора-ю сарсон бўлгани, қимматли вақти совурилгани қолади. Шундан кейин ҳам Хушназаров тинибтинчиса, қани!...

Унинг бундай “ёзувчилик касали” ҳақида республика “Солиқ тўловчи” журнали саҳифаларида “Озод Хушназаровнинг ёлғон иддаолари ва аламзадалик жазаваси”, “Адолат” газетасида “Сохта ҳақиқатгўй” танқидий мақолалари босилиб чиққан. Ўзбекистон касаба уюшмалари конфедерациясининг марказий газетаси “Ишонч” уни кетма-кет икки маротаба “пўстагини қоққан”. “Ўзбекистон овози”дан ҳам нохолис ёзишмалари учун дакки еб, тавба хати ёзишга мажбур бўлган. Пойтахт вилоятининг ҳокими Уммат Мирзақулов Оҳангарон шаҳар фаоллари билан бўлган учрашувда “ёзғувчи” Хушназаровни “эслаб” “Оҳангароншифер” жамоасининг таҳсинли ишларидан фақат кир қидирувчи – ўша ердан чиққан ғийбатчи танобини тортиб қўйиш пайти келмадими?” дея саволни ҳуқуқ-тартибот посбонларига қаратгани ҳали кўпчиликнинг эсидан чиққани йўқ.

Айрим раҳбарларнинг матбуот чиқишларига ўта беписанд бўлганлиги, маъмурий орган кишиларининг сусткашлиги Хушназаров учун айни муддао бўлиб, у асов қирчанғисига баттарроқ қамчи ура бошлади.

Аслидаку кўпчилик киноя билан «Ўтда ёнмас, сувда чўкмас» деб таърифлайдиган бу кимсанинг қонунчилик тили билан бемалол «ўғирлик, алдамчилик, сохтакорлик, одамларни бир-бирига қайраб, кўпчилик орасида носоғлом вазият яратишга уруниш» деб атаса бўлаверадиган нопок томонлари ҳам кўпки, «ёзувчи» — иғвогарлиги қўрққан олдин мушт кўтарар деганларидек ўз айбини ниқоблаш учун фирибгарона бир восита холас.

Унинг қинғирликлари ҳақида айрим мисоллар келтирамиз: кўпчиликка яхши маълум – меҳнат шароити саломатлик учун тўла жавоб бераверммайдиган корхона ишчиларига соғломлаштириш муассасалари, курорт-санаторияларга кўплаб имтиёзли ва бепул йўлланма ажратилади. Уларни тақсимлаш эса касаба уюшма ихтиёрида бўлади. Мана шу қулай имкониятдан узоқ вақт ўзи билганича фойдаланиб келган Хушназаров мушугини пишт дейишга ҳеч ким журъат этолмаган. Аммо “ғафлат босиб” у 1996-97 йиллар мобайнида 31 дона йўлланмани “Оҳангароншифер”га мутлоқ алоқаси бўлмаган кишиларга “ошириб” юборгани очилиб қолди. Бундан корхона ишчиларигина эмас, акциядорлик жамияти ҳам катта моддий-маънавий зарар кўрди.

Айни ўша пайтлар Хушназаров амалга оширган яна бир қинғирлик маълум бўлиб қолди: корхона ишчилари номидан қалбаки ҳужжат тайёрлаб, Олмалиқ саёҳат-туризм бюросидан “Икарус” автобусини ижарага олади. Автобус саёҳатчи-ишчиларга эмас, Самарқандга қатнаб, тўйга келганлар хизматида бўлади. Бу ҳам жамият ғазнасига 102400 сўмга тушади.

Мана шу ноқонуний ҳатти-ҳаракатлари учун О. Хушназаров Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 205-модда, 1-қисмига биноан уч йил озодликдан маҳрум этиш жазосига тортилади. Аммо амнистия акти сабаб жазодан қутулиб қолади.

Касабақўм раиси бундан ўзига тегишли хулоса чиқармади. Аксинча иштаҳаси баттар очилиб, янги йил арафасида етим, кам таъминланган оила болаларига корхона маъмурияти томонидан ажратилган пулнинг 254400 сўмини ўзлаштириб, сувдан қуруқ чиқдим, деб турган пайтда қўлга тушди.

Иши яна терговга оширилди. Бироқ, навбатдаги амнистия бу сафар ҳам унинг жонига оро кирди.

Оҳангарон шаҳар прокурорининг 1998 йилнинг 12 декабрдаги 84-243-сонли тақдимномаси ҳамда Оҳангарон шаҳар судининг 1998 йил 29-декабр кунидаги ҳукмига асосан Озод Хушназаров “Оҳангароншифер” касабақўми раислигига номуносиб деб топилади.

Аслида Касаба уюшмалари Уставининг 2-қисм, 2, 9-моддасида суд орқали жиноий жавобгарликка тортилган ҳар қандай шахс раҳбарлик лавозимини эгаллаб туриши мумкин эмас, деб ёзиб қўйилган, ҳатто оддий аъзоликдан ҳам ўчирилади!

Хушназаров эса бундан мустасноdай... Унинг куракда турмас хурмача қилиқлари Тошкент вилоят касаба уюшмасидаги раҳбарларни безовта қилиб қўйди шекилли, саноат қурилиш материаллари ишлаб чиқариш вилоят касаба уюшмалари раиси Т. Д. Давлатов бошлиқ нуфузли комиссия 1999 йилнинг 9 март куни “Оҳангароншифер” ҳиссадорлик жамиятига келиб, йиғилиш ўтказди. Унда бир киши бетараф қолгани ҳолда кўпчилик овоз билан О. Хушназаров ишдан бўшатилди.

Бироқ эртаси кун жаноб Давлатов яна корхонада пайдо бўлди, иш вақтилигига қарамай, шошилинч мажлис ўтказди. Кечагина ўзи тасдиқлаган қарорни бекор деб эълон қилди. Йиғилганлар норозилик билдирдилар. Лекин у кўпчилик билан ҳисоблашмай, гапим-гап деб туриб олди.

Давлатовнинг бундай тўсатдан ўзгариб қолган ҳатти-ҳаракатида фақат ўзига маълум сир-асрор борга ўхшайди. Бу “сир” нималигини билолмай ҳамон кўпчиликнинг боши қотган...

Бўрининг еса ҳам, емаса ҳам оғзи қон, деганларидек бир кеча ўтиб, қайта лавозимига тикланиб олган Хушназаровнинг нафси яна ҳакалак отиб кетди.

Олмалиқдаги “Ширинлик” қандолатчилик фабрикасида акциядорлик жамиятига қарашли 100 000 сўм пул борлигидан хабар топиб, уни ими-жимида ўзлаштириш пайига тушиб қолди: касаба уюшма қоғозига ўзига-ўзи “Ишончнома”ёзди, ўзи муҳр босиб, имзо чекди. Қандолатчиларни чув тушириб, хамирдан қил суғиргандай пулни гумдон қилди.

“Ишчилар манфаати ҳимоячисиман”, дея доим кўкрагига уриб юрадиган бу касабақўм сардори аслида энг аввало ўз жиғилдонини ўйлайдиган, бу йўлда ҳеч нарсадан тап тортмайдиган кимса эканлигини кўрсатувчи яна бир мисол келтирамиз: Корхона йирик цехларидан бирининг меҳнат жамоаси навбатдаги кварталда сукно хомашёсини тежаб, ишлаб чиқаришда юқори кўрсаткткичларга эришганликлари учун мукофот пули билан тақдирланадилар. Ишчилар олган ўртача мукофот 500 (беш юз) сўмни ташкил этган бўлса, “тежамкорлик”ка ҳеч қандай алоқаси йўқ Хушназаров бу пулни ўзига 30000 (ўттиз минг) сўм қилиб белгилади. Ва кўп ўтмай бу ҳам камлик қилди шекилли, унинг ёнига 16000 (ўн олти минг) ни қўшиб 46000 (қирқ олти минг) сўмни қуртдай санаб олди.

Яқинда у корхона ишчилари болаларига деб “Мовий денгиз” соғломлаштириш оромгоҳида ҳордиқ чиқариб келиш учун ажратилган 116000 сўмлик йўлланмани “Оҳангароншифер”га ҳеч қандай алоқаси йўқ ўз танишбилишларининг арзандаларига хуфя йўллар билан бериб юборгани ҳам маълум бўлиб қолди.

Хуллас, Хушназаровнинг найранглари кўп. Шу найрангларни “ёзув-чизув” ишларига ҳам омухта қилиб юбораверади. Дейлик, бошлиқ унга сал-пал ёмон қараш қилди, ёки “маслаҳати”га кўнмади. Дарров ҳужумга ўтиш керак, яъни юқори идораларга устидан “хат” жўнатиш лозим. Фахрийлар имзоси энг ишончли “қурол”. Шунда у корхонада узоқ йил ишлаб, нафақага чиққан кекса отахонларни ҳузурига чақиради ёки ҳол-аҳвол сўраган бўлиб, олдига боради. Нафақангизни ошириш ҳақида қайғуряпмиз, номларингиздан Тошкентга илтимоснома жўнатмоқчимиз дейди, қўл қўйдиради. Баъзан қуруқ қоғозни рўпара қиладиган пайтлари ҳам бўлади... Ана шундан кейин қарабсизки, раҳбар устидан **“Меҳнат фахрийлари жамоаси”** ёзган норозилик хатлари ҳар томонга жўнатилаверади.

Хушназаровнинг фирибига учиб, ғирт туҳматдан иборат “Ариза”га имзо чекканлари кейинроқ маълум бўлиб қолган кишиларнинг “Тушунтириш хат”лари қўлимизда турибди. Улардан бирида Уруш ва Меҳнат фахрийси 80 ёшли Мўмин ота Абдуллаев шундай ёзади: **“Кўзим яхши кўрмайди. Шундан фойдаланган Озод Хушназаров ўзи томонидан “Оҳангароншифер” раҳбари устидан ёзган бўҳтон хатга мени алдаб, қўл қўйдириб олганини ҳокимиятга чақиришганида билиб қолдим”.**

Икки йилча муқаддам республиканинг обрўли идораларидан бирига **“Корхона меҳнат жамоаси номидан”** ўзи имзо чекиб юборган хатдаги қуйидаги жумлалар Хушназаровнинг маънавий қиёфасини кўрсатиб турибди: **“Биз (?) миллатчилик кайфиятига берилиб, бош директор вазифасини бажарувчи Р.С. Лининг миллатига шама қилиб, уни ишдан бўшатган эдик. Унинг ўрнига М.Н. Шоматовни катта ишонч билан бош директор вазифасини бажарувчи лавозимига қўйган эдик. Бироқ ўтган давр ичида у ўзин оқламади...”**

Бу Хушназаров ўз “ташаббуси” билан “қўйдирган” янги раҳбарга қарши хуружнинг бошланиши эди. Ниҳоят, Шоматов ҳам ишдан кетди...

Ҳа, “Оҳангароншифер”га раҳбар бўлиб келган ҳар қандай одам ярим йил ишлабишламай касабақўм раисининг “думалоқ хат”ига тушмай иложи йўқ. Бор йўғи 4 йил ичида акциядорлик жамиятининг бешта раҳбари ўзгарган экан, шубҳасиз бунда Хушназаровнинг “хизматлари” катта. Уларнинг биттаси “чет”дан келган бўлади, бошқаси миллати “тўғри келмайди” – шундан баҳона топиб, ёзаверади.

Дарвоқе, бу одам “ёз-ёз”-га мунча уста бўлмаса! “Журналист” деган номни қаердан орттирган? Устози ким?

Биз шу саволларга жавоб излаб Оҳангарон шаҳрига келгандик, кўчада кўп йиллик қадрдонимиз, “Оҳангарон” шаҳар газетасида қарийб 35 йил бош муҳаррир бўлиб ишлаган, таниқли журналист, бир нечта бадиий-публицистик китоблар муаллифи, ҳозирда “Нуроний” жамғармаси Оҳангарон бўлими раиси Акром ака Аъзамовни учратиб қолдик. У киши қўярда-қўймай бир пиёла чойга таклиф этди.

Гап айланиб, собиқ “шогирд” Хушназаровга тақалганди, Акром ака нордон нарса чайнаб олгандай афтларини буриштириб:

– Нима, унинг шикоят хатлари сизларга ҳам етиб бордими? – деб сўради.

– Йўқ. Шунчаки, қўлингизда ишлаган экан.

– Ишлаганда қандоқ! – суҳбатдошимиз собиқ ходимини таърифлаб кетди, – бунгақаси камдан-кам топилади! Шифер, цемент корхоналари шундоқ шаҳар ёнида эмасми, мухбирлигини пеш қилиб раҳбарларнинг ҳам роса тинкасини қуритган. “Навбатсиз шифер, цемент олиб бераман”, – деб яқин-йироқдан келган кўп кишилардан катта-катта пул олиб “еб” юборган. Редакцияга унинг устидан шикоят қилиб келадиганларнинг кети узилмай қолди. Газетада кўпчилик – 30 дан ортиқ ходим ишларди. Ўртага олиб, “хой, ақлингни йиғ”, деб бир неча бор танбеҳ бердик, кор қилмади! – Акром ака овозини пастлатиб шипшигандек деди, – Абдулла Қаҳҳор ёзганидек Қўқонча “чироқпоя” қилмоқчи бўлдигу, охир, бу ҳам сенга ҳайф, дедик.

– Газетадан ҳайдалгач, – суҳбатни давом эттирди Хушназаровнинг собиқ ҳамкасб эски “қадрдон”ларидан бири, – анча вақт ҳеч ким уни ишга қабул қилмади. Ниҳоят, шаҳардан четдаги мактаблардан бирига қатнаб, муаллимлик қилиб юрди. Кейин шифер корхонасида профком раиси бўлиб ишловчи божаси таржимонлик ишига таклиф этади. У ўта содда, ҳар кимга ишонувчан одам бўлган, дейишади. Шундан фойдаланган божа унинг ўрнини эгаллайди... Ҳар хил гапларга қараганда, амалга эришишда “ёзувчи” лиги асқотган. Шундан бери ниманингдир илинжида ёзгани-ёзган...

Ниҳоят, шу йилнинг бошларида “Оҳангароншифер” акциядорлик жамиятига Исмоилжон Исматов деган янги раҳбар келди. Оҳангарондан эмас, унга қўшни тумандан! Бу ҳам “маҳаллийпарвар” Озод Хушназаровнинг хунобини оширди. Нима Оҳангароннинг ўзида шу корхонада узоқ йиллардан бери ишлаб келаётган тажрибали кадр қуриб кетганми! Масалан, мана – ўзи!

Ёзилажак шикоят хатга “далил-исботлар” йиғиб юрган кунларнинг бирида уни янги директор чақириб қолди. Ёшгина, жўжабирдай йигит. Жилмайиб қабул қилди. Иссиқ чой қуйиб узатди. Одоби жойида. “Ижтимоий келиб чиқишини” эшитгандек бўлувди – ўқитувчи хонадонида тарбия топгани шундоқ сезилиб турибди! Бу “хўжайинча” нинг муддаоси нима? Бирга ишлашамиз, демоқчими? Ҳай, тил топишсак, ишлашаверамиз! Лекин ўзи ёш бўлса ҳам босиқ, қарашлари вазмин. Кўзлари жовдирамаяпти. Бундайлар ўзларига ишонадиган, чўрткесарроқ ҳам бўлишади. “Муомала” нималигига ақллари етавермайди. Ҳали ғўр, орқасини мўйчинак қисмаганда! Қани, нима деркин.

– Озод ака, – қандайдир босиқ овозда мурожаат қилди янги бошлиқ, – корхонада кўплаб муаммолар йиғилиб қолган экан. Майда-чуйда гапларни бир четга йиғиштирб қўйиб, биргаликда шуларни ҳал қилайлик. Кўпчилик аҳил бўлса, ҳар қандай қийинчиликни енгиб ўтиш мумкин.

“Эҳ-ҳа, парвози баланд-ку! Муаллимнинг боласи-да”.

Хаёлидан бир сидра шу сўзларни ўтказган Озод Хушназаров хушмуомала кишиларга хос жилмайиб, бошлиққа куллуқ қилди ва деди:

– Айтганингизнинг ҳаммаси бўлади. Лекин “Аввал – иқтисод, кейин – сиёсат”, деган гап бор. Яъни корхонанинг каттаю кичик ходимлари шарт-шароити ҳақида қайғуриш менинг бурчим. Ҳамманинг кўз ўнгидаги раҳбар одамсиз! Ишчилар яшайдигавн бетон уйда, унинг устига икки хонали каталакдек жойда туришингиз сизга тўғри келмайди. Бизга ҳам ноқулай. Мен сизга айтсам, шу яқин атрофда зўр ҳовли бор. Ҳамма шарт-шароити муҳайё, жаннат дейсиз! Ҳозир бирга бориб кўрайлик. Ўн беш-ўн икки миллионларга бериб қолса, ажабмас. Бермаса, кўндирамиз!

Исматов миллионлар дарагини эшитиб бош чайқади:

– Бунча маблағ қайда дейсиз, Озод ака. Иннайкейин, сиз айтгандай данғиллма жойларда яшаб ўрганмаганмиз.

“Диоген бўп кет-э! Бу дунёнинг одамига ўхшамайдику!” Шундай бўлса ҳам касабақўм раиси тихирлик қилиб туриб олди:

– Ҳеч бўлмаса, манаву ёрдамчингиз, – дня Хушназаров қаршида ўтирган ўрта яшар, қорамағиздан келган кишига ишора қилиб қўйди, – Рустамжонга рухсат этинг. Кўп йиллик қадрдон укам! Бирга бориб, кўриб келайлик. Баҳосини келишармиз!

Директор суҳбатдошининг тиржайиб турган чеҳрасидан нигоҳини узмай, кафти билан стол устига уриб қўйди:

– Менга ҳеч қандай ҳовли керак эмас. Ҳозирча ўша икки хонали уй етади!

О. Хушназаров бошлиқ ҳузуридан кўнгли хуфтон бўлиб чиқди. Шу бўйи узоқ вақт қорасини кўрсатмади. Бурчак-бурчакда учратиб қолган кишига “бу хўжайинда ҳам муомала маданияти йўқ, одамни менсимас экан”, дея зорланиб юрди. Янги раҳбар ҳам ишга шўнғиб кетиб, уни йўқлайвермади.

Ниҳоят, паймонаси тўлган Озод Хушназаров Исматов олдига бостириб кирди. Сўзни мухтасар қилиб ўз “Таржимаи ҳол”идан бошлаб, шу корхонага анча меҳнати сингган, обрў-эътиборли киши эканлигини қўшиб қўйди. Сўнг асосий иддаога ўтди:

– Биринчиси, ука, – деди овозини баландроқ кўтариб, – шу акциядорлик жамиятимиз балансида бир пайтлар қурилган-у ҳозир қаровсиз бўлиб ётган тўрт қаватли ётоқхона бор. Назардан четроқ жойда! Бир танишим билан ҳисоблаб чиқдик, нархи уч миллион сўм атрофида бўларкан. Бекордан-бекорга нураб, йўқ бўлиб кетгандан кўра хусусийлаштириб берсак!

– Кимга?

– Айтяпман-ку, танишимга!

– Олтмишинчи йиллар қурилган ўша бинони айтаётган бўлсангиз, аввало қаровсиз ётгани йўқ. Паст қаватларида шифокорлар ишлашяпти – поликлиника жойлашган. Қолаверса, унинг давлат кадастр баҳоси йигирма олти миллион сўм деб белгиланган. Сизни бундан хабарингиз йўққа ўхшайди!

О. Хушназаров ичидан зил кетди: “Оббо, зумраша-ей, дарров буни ҳам ҳисоб-китобини аниқлаб улгурибди-да!”

— Иккинчи илтимосим, – деди Хушназаров бу сафар сал пастроқ тушиб, – мана шу “Ариза” га қўл қўйиб берсангиз! Милкимнинг мазаси йўқ.

Унда Тошкентдаги “Ашорт Шифо Нур” хусусий фирмасига тиш милкини даволатиш учун корхона ҳисобидан 265 минг сўм пул ўтказиб бериш, илтимос қилинган, “Ариза” нинг бир четида касабақўм томонидан аллақачон чиқариб қўйилган пул ажратиш ҳақидаги “қарор” ҳам қистириғлик турарди.

Исматов қоғозга кўз югуртириб, тиржайди. У куляптими ёки афтини буриштиряптими билиб бўлмасди. Лекин Хушназаровнинг назарида масхаралаётгандек бўлиб туюлди.

Директорнинг айтган гапи эса, ундан ҳам ошиб тушди:

– Ҳамдард эканмиз. Менинг ҳам милкларим баъзан бўшашиб туради. Бунинг эса осон, самарали давоси — махсус доривор гиёҳларни, қайнатиб, унинг сувида оғизни вақти-вақти билан чайиб туриш. Бобокалонимиз Ибн Синонинг тавсиялари бу! Қолаверса, корхонамиз шифохонаси қошида ишлаб турган тиш даволаш бўлимидаги шарт-шароит ўша фирмаларникидан қолишмас экан. Унинг устига – бепул... Тошкентга овора бўлиб қатнаб юрасизми, Озод ака!

Ёшгина “йигитча”нинг бу “маслаҳати” кимсан, касабақўм раиси Озод Хушназаровдай одамга “катта шаҳарга бориб, оёқни уқалатиб келиш учун ҳам корхона ҳисобидан шунча пул сўрайсанми”, дегандай бўлиб туюлди. Тили гапга айланмай, бирон муносабат билдиришга ҳам ожизлик қилиб қолди. Ҳеч қачон бошлиқ рўпарасида бунчалик мулзам бўлмаганди.

Индамай Исматов ҳузуридан чиқиб кетганича узоқ вақт аламини ичига ютиб юрди.

Бироқ кўпга чидолмади, “ёзувчи”лиги тутиб, оқ қоғозни “қоралади”: иш бошлаганига ҳали беш ой ҳам бўлмаган директорни пуйпалоғлаб, устидан шунақанги мағзава тўкдики, бошдан-оёқ тўкиб ташлаган ёлғонларига ўзи ҳам ишониб қолди.

“Хат” ҳар доимгидек қайтарилавериб сийқаси чиқиб кетган **“бошлиқ бўлиб келгандан сўнг корхонамизда носоғлом муҳит юзага келди”, “гуруҳбозликни авж олдирди”, “маҳсулот сифати пасайиб кетди”, “муомала маданиятини билмайди”** каби жумлалар билан бошланар, сўнг “фош этувчи” дадиллар санаб ўтиларди: **“Исматов бош директор бўлиш учун Қонун бўйича (?) корхонанинг ўзида беш йил ишлаши керак”,** Исматов **“халқ билан нима ишим бор, дея корхона ишчи-хизматчиларининг енгил машиналари қўйиладиган майдонни буздириб ташлаган”,** яна Исматов **“корхона ҳисобидан ўзига 15 миллион сўмлик уй қурдираётган”** эмиш ва ҳакозолар...

Аввало “шикоятвоз” нинг ўта жўн “муаммолар” билан турли давлат идораларига мурожаат қилиб, кўпчиликнинг бошини қотирмоқчи бўлаётгани одамни ҳайратга солади. Қизиқ, у “Оҳангароншифер” га раҳбар бўладиган кишининг **“ўша ернинг ўзида беш йил ишлаши керак”**-лиги ҳақидаги “қонун”ни қаердан топган, ўзи ҳам билмаса керак! Исматов “халқ”ни менсимаслиги, машиналар қўйиладиган жой ҳақида гапириладиган бўлса, янги раҳбар ташаббуси билан автоуловлар учун ишчиларнинг ўзлари усти ёпиқ, атрофига анвойи гуллра экилган саронжом-саришта майдон қуриб олдилар. Аввалгидай маъмурий биноларнинг шундоқ рўпарасига ҳар ким ўзи билганича машинасини қолдириб кетавермайдиган бўлди.

Ҳар қандай одамда янги бошлиқ И.Исматовга нисбатан дарров шубҳа уйғотувчи **“15 миллионли уй”** ҳақидаги гап кимдан чиққанлигини муштарийларга эслатиб ўтишнинг ҳожати бўлмаса керак! Ваҳоланки, директор болачақаси билан ҳамон эл қатори икки хонали квартирада ижарага турибди. Сал бундайроқ бўлса ҳам уй қуриш хаёлига келаётгани йўқ.

Хушназаров корхона ҳудудида кенг кўламда бошлаб юборилган (асосан ишчи-хизматчилар ташаббуси билан) ободонлаштириш, мевазор боғларга ишлов бериш ишларидан ҳам камчилик топиб, **“кераксиз иншоотлар”** деб ёзади шикоят хатида...

Хуллас, касабақўм раисининг унча-мунча амалдорларникидан қолишмайдиган қилиб жиҳозланган ҳашамдор кабинетидаги замонавий компьютерлашган техник воситалар муттасил “хўжайин”нинг хизматида бўлган.“Думалоқ хат”ларнинг бари шу ерда ёзилиб, ўнлаб нусхада кўпайтирилган, турли идораларга жўнатилган, “муҳимроқ”ларини Хушназаровнинг шахсан ўзи келтириб берган.

Яна унинг югур-югури бошланди. Ўзига бириктирилган “Хундай”, “Соната”хизмат машинаси Оҳангарон – Тошкент оралиғида бўзчининг мокисидай қатнай бошлади. Янги бошлиқ устидан “қойилмақом” қилиб ёзилган “Хат”ни президент девони, Вазирлар Маҳкамаси каби қатор мўътабар идораларга топшириб чиқди, улгуролмаганларига почта орқали жўнатди.

Шикоят “издан” биринчи гуруҳ текширувчилар етиб келишди. “Оҳангароншифер”да роса бир ҳафта тафтиш ўтказиб, “хатда кўрсатилган айблар”дан бирортасини топишолмади. Ваҳоланки, ёш, ташаббускор раҳбар томонидан қисқа муддат ичида амалга оширилган таҳсинли ишлар-ҳақила маълумотга эга бўлишди, ишлаб чиқаришда эришилаётган ютуқлар билан танишишди.

Шикоятвоз эса қорасини ҳам кўрсатмади. Хуллас, бу одамнинг қилмишларидан айримларини қоғозга туширдик холос. Ёзаверсанмиз, катта китоб бўлади...

Энди ҳикоямизга нуқта қўйишдан олдин яна устоз Абдулла Қаҳҳор номини эслаб, Акром ака шаъма қилиб ўтган “Чироқпоя” ҳақида икки оғиз гапирмасак бўлмас. Буюк ёзувчининг “Ўтмишдан эртаклар” номли машҳур асарини кўпчилик яхши билади. Унинг бобларидан бирида Қўқон атроф қишлоқларида аҳён-аҳёнда рўй бериб, овоза бўлиб кетадиган “Чироқпоя” ҳақида ёзилади. Ўзининг фисқу-фужур иғволари, ёмон феъл-атвори билан элнинг жонига теккан кимсага нисбатан шундай жазо усули қўлланган, яъни бошқача кийиниб, афтини ўзгартириб олган қишлоқнинг 5-6 норғул йигити кечалари ўша иғвогар орқасидан пойлаб. ҳеч ким билмас хилватгоҳда қўлга тушириб, шир ечинтириб, кийимларини баланд тут шохига ирғитадилар, иғвогарнинг икки оёғини осмондан қилиб боғлайдилар ва путнинг нозик жойига шам ўрнатиб, ёқиб кетадилар.

“Бечора”ни бундай шармандали ҳолдан қишлоққа биринчи йўловчи бўлиб кириб, келган ёки ундан чиқиб кетаётган саҳарҳез кишилар қутқариб қолади... “Чироқпоя” қилинган киши шу бўйи эл орасида бош кўтариб юролмай қолади...

Биз бу билан ўтмишда қолиб кетган, эшитган қулоққа анча нохуш туюлувчи кўҳна урфни шунчалик эслатиб ўтдик, холос.

Энди узоқ йиллардан бери кўпчиликнинг жиғига тегиб, сабр косасини тўлдириб юборган асаббузар кимсага келсак, унга замонавий бирон чора кўриш пайти келганга ўхшайди.

Ёки ҳамон отдан тушмасликка ўрганиб қолган бу инсонга “Чароғбонлик” қилиб, йўлини ёритиб юрганлар яна топилиб қолармикан?

Бу савол энди Ўзбекистон касаба уюшмаси раҳбарияти диққатига ҳавола!

Дадахон НУРИЙ.

P.S. Навбатдаги иддаолари ҳам тасдиқланмай, анча попуги пасайиб қолган шикоятвоз “қизишиб ёзиб юборганлигим учун узр” дея бошлиқ ҳузурига кирди. Ўша ўз “ҳомий”си жаноб Т.Д. Давлатовнинг гувоҳлигида энди бундай номаъқулчилик бўлмайди, ука, бирга ишлашамиз, дея тавба тазарру қилди.

Аслида-ку О. Хушназаровнинг “қизишиб ёзиб юборган” лиги учун узр сўрашлари кўп бўлган, ёзма “тилхат”лари ҳам бор эди. Бундан бехабар И. Исматов унга нисбатан ҳеч қандай гина-кудурати йўқлигини айтди, бир пиёла чой қуйиб узатди.

Бироқ орадан бир ой ўтар-ўтмас касабақўм раиси яна “қизишиб” кетиб, аввалги ёзган шикоятидан айнан бир нусхасини кўчириб, республика Ички Ишлар вазири номига жўнатди. Куни кеча “Оҳангароншифер” га янги текширувчилар келишди.

Тадқиқот

Йўқотилган ва тугатилганлар

Газеталарда берилаётган эълонлар телевидениедаги рекламалардан кўп бўлса кўпки, оз эмас. Шу боисми, кишилар газеталарда бериладиган эълонларни якка ҳолда, ўзини қизиқтирганинигина кўриб қўя қоладилар. Чоп этилаётган эълонларни умумлаштириб, улардан баъзи хулосалар чиқаришга эса на вақт, на қизиқиш бор. Камина эса ана шу одатни канда қилиб, озгина вақт ажратгандимки, баъзи қизиқарли ҳолатлар юзага келди.

“Хоразм ҳақиқати” газетасининг шу йил август, сентябр, октябр ойларидаги сонларида чоп этилган эълонларнинг айримларини умумлаштириб кўрдим. Буни қарангки, ушбу кичик тадқиқотимиздан бугунги ҳаётимиз ҳақида ахборот берадиган қизиқ бир натижа келиб чиқди. Масалан, фуқароларнинг ва идораларнинг турли хил гувоҳнома, диплом, муҳр, ишонч қоғози каби ҳужжатлари эътиборсизлик, ўғирланиш, хотиранинг панд бериши каби ҳолатларда йўқолиб турар, шу боисдан улар бекор қилинаркан.

Август ойида 9 та, сентябрда 7 та, октябрда 8 та бекор қилинишга оид эълон чоп этилган. Юқоридаги фактлар, йўқотишлар ва бекор қилишлар ҳаётимизнинг узвий бир қисмига айланиб бораётганлигини кўрсатади.

Яна, шу газетадаги эълонларга кўра, август ойида 12 та, сентябрда 10 та, октябрда 12 та хусусий, жамоа ва давлат корхонаси тугатилган ва фаолияти тўхтатилган. 24 август сонидаги эълонга кўра, Урганч шаҳрининг ўзида 123 та корхона молия-хўжалик фаолиятини юритмаётгани учун тугатилган.

Бу ҳол кўпчилик идора ва ташкилотларда аҳвол чатоқлиги ва чалкашлиги, бозор иқтисодиётига хос рақобатга, қийинчиликларга дош беролмаётганликларидан далолат беради.

Хуллас, газета орқали тадқиқот олиб бориш қизиқарли натижаларни кўрсатар экан. Яхшиямки, биз уч ойлик ҳолатни ўргандик, бир йиллик газета таҳлилини кўриб чиқсак, ким билади, яна қандай натижалар юзага келаркан?

Умид БЕКМУҲАММАД

Мактуб

Талабанинг очиқ хати

Сизлардан узр сўраган ҳолда “дийдиё”ларимни бир йил олдинги воқеалардан бошласам.

Ўтган йилнинг ноябрь ойида “Отчопар” бозоридан 13 мингга қишки этик сотиб олдим. Кўриниши чиройли, — “модний” этиклардан. Асли 9 минг сўм стипендия оладиган талабага 13 минглик этик кийишни ким қўййибди, денг. Шундай қилиб сотувчи опа мақтаб, айланиб-ўргулиб, ҳатто сифатига “гарантия” бериб этигини сотди. Мен ҳам ёшлик қилдимми, кўринишига маҳлиё бўлиб олавердим. Бир ҳафта маза қилиб кийдим. Саккизинчи куни метронинг эскалаторига оёқ қўйганимни биламан, бир нарса “қарс” этди. Дарҳол оёғимга қарадим. Не кўз билан кўрайки, “модний” этигимнинг пошнаси бутунлай ажраб, оёғим тагида ётибди. Шу пайтда қандай ҳолга тушганимни фақат ўзим биламан. Бир амаллаб пойабзал устахонасига етиб олдим ва минг сўмга таъмирлатдим.

Йўқ бўлмади, бир ойдан сўнг яна беш юз сўмга қайтадан Тошкентнинг энг моҳир этикдўзига бориб таъмирдан чиқартирдим. “Сиз ёшлар буюмнинг кўринишига қизиқиб олаверасизлар, бундай этикларнинг пошнаси умуман яроқсиз, кийиб бўлмайди”, деди куйиниб этикдўз амаки. Мен эса қишни кайфиятсизлик билан ўтказдим. Кўчага чиқишни ҳам хоҳламай қолдим. Дарсга бир амаллаб бориб келаман. Шундай сифатсиз, юришга ноқулай этик сотиб олганимдан ўзимни роса койидим. Сифатсиз этигини алдаб сотган ўша сотувчи аёлдан ҳам анча ўпкаладим. Наҳот, фарзанди қатори қизни алдаса, ёки у ҳам этикнинг хусусиятларидан бехабармикан? Ким билади, менга ўхшаган шўринг қурғурлардан нечтаси сотиб олди бу зормандани?

Бу воқеаларга ҳам бир йил бўлиб қолди. Энди бу йилги “Чорсу” кийим-кечак бозорига разм солинг. Нарх-наво бўйича пойтахтнинг манаман деган бозорларидан ҳисобланади. Ўзиям жондан бошқа ҳамма нарсани топиш мумкин.

Стипендиямни олдиму, бозорга қараб чопдим. Қиз бола бўлгандан сўнг яхши, замонавий кийингингиз келади. “Бир товуққа ҳам дон, ҳам сув керак” деганларидек, эҳтиёж ва заруриятнинг ҳеч охири кўринмайди.

– Хола, тугма қанчадан?

– 175 сўм.

– Нима, тўртта тугманинг ўзи 700 сўм бўлар экан. Кечагина ўртоғим 75 сўмдан олдим деган эди-ку. Ҳа, майли, яна айланай-чи, арзонроғи чиқиб қолар...

– Амаки, тугма қанча?

– 50 сўм, қизим.

Хурсанд бўлиб кетганимдан шартта сотиб олдим. Тавба, бояги 175 сўмлик тугмадан ҳеч қандай фарқи йўқ, фақат нархини айтмаганда. Бир айланиб келиб, ўша холадан яна тугманинг нархини сўрадим. “100 сўм” деди пинагини бузмай. Наҳот мени эслаб қололмади ё жўрттага қиляптимикан, деган фикр ҳам келди хаёлимга. Йўқ, бу бир мен билан юз берган ҳолат эмас экан. Кейин билсам, бозорчилар кийинишингизга, афт-ангорингизга қараб, истаган нархини айтишавераркан.

– Тушириңг ахир, мунча қиммат?

– Айланай, менга бор-йўғи тўрт-беш сўм қолади. Сизга арзонлатиб берсам, ўзимга ҳеч нарса қолмайди-да.

– Йўғ-е, тўрт-беш сўмга шу ерда сарғайиб ўтирасизми,-деймaн ўзимча.

– Кофта қанча?

– Йигирма беш минг сўм.

– Юбка-чи?

– Етти минг сўм.

– Сумка-чи?

– Ўн минг сўм.

Стипендиям энди ўн икки минг бўлди. Ё ҳаёт, ё мамот деганларидек, ё ошқозонни ўйлаш керак ё кийинишни. Майли, бир амаллаб энг зарурини – тўққиз мингга сумка сотиб олдим. Аммо ҳеч қанча ўтмай замоги ишдан чиқди. Нега фақат мен сотиб олган буюмлар тезда яроқсиз бўлиб қолади, десам, бошқаларда ҳам шундай ҳолатлар юз берар экан-у, уялганидан ҳеч кимга билдиришмас экан. Ўн беш мингга сотиб олган кофтам бир тоғорага тушгандан сўнг у ёғи бу ёққа, бу ёғи у ёққа қараб кетди, дея зорланиб қолди бир дугонам. Менинг эса ўн икки мингга тоза чарм дея сотиб олган туфлимнинг сирти кўчиб кетяпти — дермантин аралашган экан, дейди бошқаси. Қийин-қийин кимга қийин, шунақа пайтда додини кимга айтишни билмай қолган харидорга қийин. Баъзан ўзингни айблашингни ҳам билмай қоласан. Шартмиди, шунча пулга буюм сотиб олиш, дейсан-у атрофингдагиларга қараб туриб, балки шартдир, деган фикрга борасан. Шунда бозорчи биродарларимизга қарата аччиқ-аччиқ сўзлагимиз келади.

Хуллас, шунақа гаплар. “Дийдиё”ларим роса чўзилди-да. Нима қилай, яна қиш келмоқда. Бошқаларни ҳам огоҳлантириб қўяй дейманда.

Нигора ТЎХТАМАТОВА

Абдурасул ҲАКИМОВ чизган расм.

Дараклар

КХДРнинг ЯДРО ҚУРОЛИ БОР

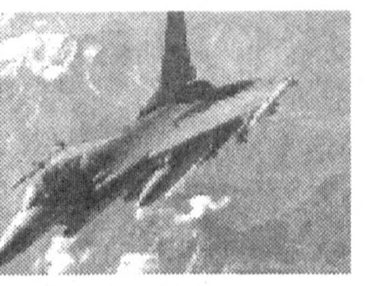

(ВВС). Шимолий Корея ҳукумат радиоси мамлакат ҳақиқатан ҳам ядро қуролига эга экани ҳақида илк расмий шарҳни эълон қилди.

Баёнотда АҚШнинг Шимолий Кореяга нисбатан сиёсати кескин танқид қилинар экан, "Американинг ўсиб бораётган ҳарбий хавфи"га қарши "қудратли ҳарбий жавоб чоралари, жумладан, ядровий қурол" ишлаб чиқарилгани қайд этилади.

Радиошарҳда Корея ҳукумати "тинчликпарварлик таклифлари"ни ҳам баён қилган бўлиб, яриморол муаммосини ҳал этишнинг ягона тўғри йўли сифатида АҚШ билан "Ҳужум қилмаслик тўғрисидаги пакт"ни имзолаш таклиф этилган.

ЖСТ АЪЗОЛИГИ ҚИРҒИЗИСТОНГА НИМА БЕРДИ?

("Моя столица", Вячеслав Тимирбаев). 1998 йил 14 октябр куни Қирғизистон МДҲ мамлакатлари орасида биринчи бўлиб ва собиқ иттифоқ мамлакатларидан иккинчи бўлиб Жаҳон Савдо ташкилотига аъзо бўлди.

Ўша даврда бу катта сиёсий ғалаба сифатида баҳоланган эди. Ушбу ҳолни шарҳлар экан, Қирғизистон ҳукумати қошидаги ЖСТга кириш масалалари бўйича идоралараро қўмита раиси Э. Омуралиев бу воқеа Қирғизистон ўз қўшинлари олдида рақобат қилишда устунликка эга бўлади, деб таъкидлаган эди. Орадан тўрт йил ўтди. Бу даврда Қирғизистон ўз устунлигидан фойдалана олдими?

Рақамларга мурожаат қиламиз. ЖСТга киргунга қадар, Қирғизистоннинг ташқи савдо айланмаси 1996 йил — 1343.1, 1997 — 1313.1, 1998 — 1355.1 миллион АҚШ долларини ташкил этган эди.

Ташкилотга аъзо бўлгандан сўнг, ушбу кўрсаткич 1999 йил — 1053.5, 2000 — 1059.1 ва 2001 — 934.4 миллион АҚШ долларини ташкил этди.

Натижаларнинг ёмонлашиб бораётганлиги яққол намоён бўлиб турибди.

РЕЖАНИНГ ТЎРТДАН БИРИ

(Туркменистан.Ру). Ноябр ойининг дастлабки кунларигача Туркманистонда 500

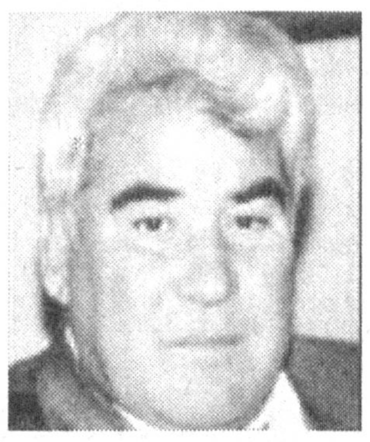

минг тонна пахта хом ашёси йиғиштириб олинган. Бу белгиланган ҳукумат топшириғининг тўртдан бирини ташкил этади.

Сентябр ва октябр ойларида Туркманистонда бир томчи ҳам ёмғир ёғмади. Бу пахтакорларга бу йилги обҳавонинг ёмон келиши билан алоқадор йўқотишлардан сақланиш имкониятини берди.

Шунга қарамасдан, ноябр ойида ёққан ёмғирлар пахта терими учун ажратилган вақт ниҳоясига етаётганидан далолат беради.

АФҒОНИСТОН: ҲОМИЛАДОР АЁЛЛАР ЎЛИМИ

(EurasiaNet). Янги тадқиқот узоқ вақтдан бери тах-

мин қилинаётган нарсани тасдиқлади: Афғон аёллари орасида туғаётган вақтда ўлиш сони дунёда энг каттадир.

Ўртача ҳар 100 минг афғон аёлидан 1600 нафари кўзи ёрийдиган вақтда вафот этмоқда. Бу дунёдаги маълум кўрсаткичларнинг энг ёмонидир. Бу АҚШдаги кўрсаткичдан 130 маротаба ёмон деганидир.

Ушбу даҳшатли рақамлар ЮНИСЕФ, АҚШ Касалликка қарши кураш ва унинг олдини олиш маркази ва Афғонистон Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан тайёрланган маълумотномада чоп этилган. Бу Афғонистонда шу турда олиб борилган энг йирик тадқиқотдир.

СУДЬЯЛАР АССОЦИАЦИЯСИ ДАЪВАТИ

(ЦентрАН). Лаос, Шарқий Тимор, Бутан, Малайзия ва Камбоджани ўз ичига олувчи Жанубий-Шарқий Осиё мамлакатлари судьялари Ассоциацияси Тожикистонни аёллар ҳуқуқларини ҳимоялаш пактига аъзо бўлишга даъват этди. Бу ташкилот илгари Марказий Осиё мамлакатлари билан ҳамкорлик қилмас эди.

Тожикистон эътиборига йўлланган таклифнинг сабаби шундаки, шу пайтгача ҳали ҳеч бир ташкилот республикада аёллар ҳуқуқларини ҳимоя ?илиш масаласига аралашмаган.

Жанубий-Шарқий Осиё мамлакатлари судьялари ассоциацияси фикрига кўра эса, мамлакатда аёллар ҳуқуқлари доимий равишда бузилмоқда.

Суҳбат

УМИДИМ ВА ОРЗУИМ

Ўзбекистонни кучли демократик давлатлар қаторида кўриш, — дейди доктор Назиф Шаҳроний

АҚШнинг Марказий Осиё, Яқин Шарқ мамлакатлари, хусусан, Афғонистон масалалари бўйича йирик олимлари орасида америкалик этник ўзбек, бобурийлар авлодига мансуб Назиф Шаҳроний жуда катта салоҳиятли ва ҳурматли олимлардан ҳисобланади. Ўзбекларга хос камтарлиги, инсонийлиги ва меҳмондўстлиги илк учрашувдаёқ зоҳир бўлган жаноб Шаҳроний ҳар бир сўзни чертиб-чертиб, адабий тилнинг бой имкониятларидан фойдаланган ҳолда сўзлашидан унинг нақадар билимдон ва зукколиги билиниб турарди. Қизиқарли суҳбатимиз унинг ишхонасида ўтди. Мен аввалига ўзимни адабиёт музейи филиалида ўтиргандай ҳис этдим. У ерда нафис муйқалам усталарининг буюк Мир Алишер Навоий, Заҳириддин Бобур ва бошқа аждодларимиз сиймоси туширилган суратлар, турли тилларда чоп этилган ноёб асарлар коллекцияси, Самарқанд, Бухоро, Фарғона водийси шаҳарларидан келтирилган турли расм, китоб ва бошқа экспонатлар мавжуд эди.

Бир пиёла кўк чой устидаги суҳбатимиз анчагача давом этди.

— Назиф Шаҳроний жаноблари, аждодларингиз Фарғона водийсидан деб эшитгандим...

— Ота-боболаримизнинг гапларига қараганда, бизлар асли Шаҳрихон деган жойдан эканмиз. Аждодларимиз Заҳириддин Бобурга қариндош бўлгани учун унинг яқин одамларига қўшилиб, маълум сабабларга кўра Ватанни тарк этишга мажбур бўлганлар. Олти оға-ини Афғонистоннинг Файзиобод томонларида қўним топиб, кичик бир қишлоқ яратишади. Унга Ватанни доимо эслатиб турувчи "Шаҳрон", яъни "Шаҳрихон" маъносини англатувчи ном беришади.

Бугунги кунда у жуда катта қишлоққа айланиб кетди. Умуман, вилоят маркази Файзиобод атрофида бугунги кунда 13 та катта қишлоқ бўлса, уларнинг 11 тасида асосан ўзбеклар истиқомат қилишади. Бундан ташқари, Дараи арғун деган масканнинг аксарият қисмида ўзбек тилида сўзлашувчи қавмлар бор. Ўзим бугунги кунда АҚШнинг Индиана университети Яқин Шарқ тиллари ва маданияти Департаментининг директори ҳамда Марказий Осиё ва Яқин Шарқ бўлими профессори лавозимида фаолият юритяпман. Рафиқам билан уч ўғилни тарбия қилаяпмиз.

— **Илмга қизиқишингизга нима туртки бўлган? Орзуларингизни амалга ошира олдингизми?**

— Қишлоқдаги бошланғич мактабни битирганимдан сўнг мени 5-6 нафар ҳамқишлоқларим билан ўқишни давом эттириш учун Кобулдаги махсус мактабга кўчирдилар. Ўша пайтларда ҳамма йирик ўрта мактаблар фақат Кобулда жойлашган эди.

Орзуим тезроқ махсус мактабни битириб, она қишлоғимга қайтиб муаллимлик қилиш эди. Лекин 12-синфда мен олган билимларнинг камлиги ва ўқишни яна давом эттириш зарурлигини англадим. Келажакда албатта илмли инсон бўлиб етишишни ўз олдимга мақсад қилиб қўйгандим.

Ўша йили Кобул университетига ўқишга кирдим. Икки йилдан сўнг АҚШдан Кобул университетининг бешта талабаси учун 1967 йилдан бошлаб Америкада ўқишга имкон борлиги тўғрисида хабар тарқалди. Бу имконнинг бири менга насиб этиб, ўқишимни Ҳавоя штатидаги университетда давом эттирдим. Бакалаврликни эгаллаб, Вашингтон штати Сиэтль шаҳридаги Вашингтон университетида магистрлик ва 1972 йили фан номзоди илмий даражасини олиб, Афғонистонга қайтдим. Икки йилдан сўнг АҚШнинг машҳур Ҳарвард университетида илмий ишларни давом эттириб, 1976 йили докторлик диссертациясини ёқладим.

— **Илмий ишларингиз орасида Ўрта Осиё, хусусан, Ўзбекистон тўғрисида ҳам тадқиқотлар борми?**

— Менинг илк илмий ишларим худди шу ҳудуд билан боғлиқ бўлган. 1972 йили америкадан қайтгач, мен афғон қирғизлари тўғрисида антропологик тадқиқотлар олиб бордим. Мен Бадахшон вилоятидан Хитой билан чегарадош тоғли манзилларда улар билан 21 ой яшаб ижод қилдим.

Ўзбекистон билан боғлиқ 3-4 катта илмий мақолаларим ҳам чоп этилган. Улар орасида Бухоронинг охирги амири Саид Олимхоннинг Афғонистондаги ҳаёти билан боғлиқ йирик мақолаларим бор. Бундан ташқари, илмий изланишлар билан Ўзбекистон мустақилликка эришгандан сўнг 1992 йилнинг бошида мен Тошкентда бўлдим. Иккинчи сафарим эса 1996 йилга тўғри келди. Ўшанда 6-7 ой давомида Ўзбекистонда исломнинг ўрни, ўзбек оилалари, урф-одатлар ва уларга "қизил империя" мафкурасининг салбий таъсирларини тадқиқ қилдим.

— **Ушбу тадқиқотлар хулосалари нималардан иборат?**

— Илмий тадқиқотларни Тошкент шаҳрида, Фарғона вилоятининг қатор шаҳарларида ва Қашқадарё вилоятида ўтказдим. 1000 дан ортиқ оилаларда турли мавзуларда суҳбатлар ўтказиб, у ердаги муҳитни секин-аста ўргандик. Бунда, албатта, мақсадга эришиш учун илмий асосларга таяниб иш кўрдик. Қисқаси, оилаларни уч тоифага бўлиб ўргандик. Булар: оддий ишчи-хизматчилар оилалари, ислом динини унутмаган оилалар, сўнггиси ислом динидан узоқлашган оилалар эди.

Бир нарсани алоҳида таъкидлай: Ўзбекистон мустақилликка эришганидан сўнг мамлакатда ислом динига кенг йўл очилди. Мамлакат оддий фуқароларининг динимизга қизиқишини кўриб, бениҳоя қувонгандим. Масжидларда минглаб мусулмонларнинг тоат-ибодат қилишлари мени ҳайратда қолдирди. Шу билан бирга ўтказилган тадқиқотлар шуни кўрсатдики, собиқ шўролар сиёсати ўзининг ғаразли ва разил ниятларидан анчасини амалга оширишга улгурган экан. Минглаб масжидларнинг йўқ қилиниши, шайх ва уламоларнинг зиёратгоҳлари харобаларга айлантирилиши, мусулмонларнинг қатағон қилиниши, бегуноҳларни турмаларда қийнаш ва йўқ қилиш, "атеистик тарбия" деб аталмиш давлат сиёсати ўзбекларнинг маълум қисмига ўз таъсирини ўтказган экан.

Истиқлолгача айрим жойларда Қуръон ўқиш тугул оддий калима келтиришни ҳам билмайдиганлар кам эмасди. Яна бир кутилмаган ҳол: илгари қишлоқ аҳолиси исломий билим ва одатларни шаҳарликларга қараганда кўпроқ сақлай олганлар, деган фикр бор эди. Лекин тадқиқотлар бунинг аксини кўрсатди.

Қўлёзмалар йўқ қилингани, марказга ташиб кетилгани, цензуранинг динимиз билан боғлиқ бирор маълумотни ўтказмаслиги, имом Ал-Бухорий, Нақшбандий, Мотурудий, Аҳмад Яссавий, Ғиждувоний, Марғиноний ва бошқа улуғ боболаримизнинг йирик асарларини бутун дунё қойил қолиб ўқиб, баҳраманд бўлса-да, ўзбек халқи бундан маҳрумлиги бунинг бош сабабидир.

Оғир бўлса-да, яна бир мисол келтирай: илгари ўзбек оилаларида янги фарзанд дунёга келса, унга бағишлаб ақиқа қилиш ўрнига кўпроқ бизга ёт "Фарзандни ювишлар", ароқхўрликлар авж олганини нима билан изоҳласа бўлади? Мактаб ва олий билимгоҳларда ислом дини ва унинг тарихи умуман ўқитилмас эди. Ўтган асрнинг 30-80 йиллар болалари умуман ўз аждодлари ва тарихини билмай ўсишди... 80-йилларнинг ўрталарида бошланган янги кураш, ўзбеклар ва ислом динига қарши сўнгги юриш эди. Бунга фақат мустақилликка эришилгандан кейингина чек қўйилди.

— **Оила мустаҳкамлигида исломнинг қандай таъсири бор, деб ўйлайсиз?**

— Тадқиқотлар шуни кўрсатдики, динга беписандлик билан қараган оилаларда нохушликлар, ажралишлар кўпроқ бўлиб, етим болалар сони бунинг ҳисобига ошиб бораверган. Коммунизм тарафдорлари диндан узоқлашган "замонавий" оилаларда ажралишлар ёки оила бузилишлари, динга оз бўлса-да эътиқод билан қараган оилаларга нисбатан кўпроқлиги кўзга ташланди. Отасиз етим ўсган ўғил-қиз, албатта, тарбия масаласида катта муаммоларга дуч келиб, аксарият ҳолларда ёмон йўлларга кириб кетишган. Совет мафкураси "майли ёмон йўлга кирса, кирсин-у, фақат ислом динидан йироқда юрсин", қабилида иш юритган.

— **Мени маъзур тутасизу, собиқ тузум қанчалик зулм ўтказмасин, қалбида эътиқодини сақлай олганлар ҳам кўп бўлган...**

— Ислом ўзбеклар дилидан муҳим ўрин эгаллагани аниқ. Лекин бу қанчалик қон тўкишлар, репрессиялар, Сталин турмаларида тутқинликлар эвазига бўлди. Лекин улар Ўзбекистонда ислом динини бутунлай йўқ қила олмадилар. Худога дилидан ишонган оилалар амалларини Оллоҳ қўллаб, уларни ўз паноҳида асради.

— **Ўзбек диёрида азалдан шайх ва уламолар яшаб, ижод қилишган. Уларнинг руҳи поклари ҳам бу заминда исломнинг йўқ бўлишига имкон бермаган, деб ўйлайман...**

— Ҳа, биз ўз ота-боболаримиз билан ҳар қанча фахрлансак арзийди. Ўтган асрдаги хатолардан сабоқ чиқариб, улар ҳаётларини ва бизга қолдирган тарихий мероcларини мукаммал ўрганиб, кундалик ҳаётимизда фойдаланишимиз зарур. Бобокалонимиз Мирзо Улуғбек дунё миқёсидаги катта кашфиётлар очган инсонгина бўлмай, Ислом дини билимдони ҳам эдилар. У киши Қуръони Каримнинг ҳамма сураларини ёддан билиб, дин масаласида ҳам етук инсон бўлган. Бундай сўзларни мен Мир Алишер Навоий, ал-Фарғоний ва бошқалар тўғрисида ҳам айтишим мумкин. Булар ҳақида илгарилари ҳеч нарса дейилмас эди. Уларнинг ибратли амалларини, ва юқоридаги хулосаларимни бир китоб қилиб чоп этиш ниятим бор.

— **Ўзбекистонда мустақиллик йилларида Ислом динини тиклаш борасида қилинган қандай ишларни алоҳида таъкидлаган бўлардингиз?**

— 1992 йили Ўзбекистонга биринчи марта борганимда, истиқлолнинг илк йиллари қилинган энг катта иш, бу — мўътабар Қуръони Каримнинг ўзбек тилида чоп этилиши бўлди. Шунингдек, диний мавзудаги журналлар ва китобларнинг чоп этилиши, эски масжидларнинг мусулмонларга қайтарилиши, тикланиши, минглаб одамларнинг ҳаж ва умра сафарларини амалга оширишига кенг йўл очилиши, мусулмон ҳайитларининг байрам сифатида тикланиши ва ҳоказолар.

Лекин бу масалада ҳали анча қилинадиган ишлар бор, деб ўйлайман. Улардан асосийлари — одамлар онгида сақланиб қолган эски совет мафкурасини чиқариб ташлаш ва улар онгли равишда динга ўз муносабатларини билдиришлари, покиза ҳолда қўллари доимо ишда бўлиб, дилларидан мусулмон одатларига риоя қилишлари учун кенгроқ шароит яратиш.

—Суҳбатни Ўзбекистоннинг Ўрта Осиёда тутган ўрни ва салоҳияти мавзусига бурсак...

— Ўзбекистон Ўрта Осиёнинг қалби ва марказидир. Кўп асрлардан бери бу диёрда дунё цивилизациясига катта ҳисса қўшган буюк инсонлар етишиб чиққан. Буни ғарбдагилар ҳам тан олишади. Ўтган асрда Шарқнинг илк университети ҳам айнан Ўзбекистон ҳудудида ташкил этилиши ҳам бежиз эмас. Бундан ташқари, минтақа тасарруфидаги кўпчилик илмий-текшириш институтлари ҳам Ўзбекистоннинг Тошкент ва бошқа шаҳарларида ташкил этила бошланди.

Бугунги кунда ҳам Ўзбекистон катта салоҳиятга эга мустақил республикадир. Бу, айниқса, АҚШ халқаро терроризмга қарши кураш олиб бораётган даврда яққол намоён бўлди. Терроризм нима эканини ўз кўзи билан кўрган юртингиз биринчилар қаторида халқаро терроризмга қарши курашга отланди. Ҳозирги кунда Ўзбекистон халқаро ҳамжамият билан ҳамкорликда бу офатдан қутилиш йўлларини биргаликда ҳал этмоқда. Бу масалада, айниқса, АҚШ билан ҳамкорликнинг янги чўққиларга кўтарилишини алоҳида таъкидлаган бўлардим.

— **Яқинда америкалик машҳур сиёсатшунос олима Марта Брил Олкатнинг бир мақоласига кўзим тушди. Олкат: "Ўзбекистон Ўрта Осиёнинг марказида жойлашган. Унинг иқтисодиёти қанчалик тез тикланса, минтақавий бозор муносабатлари шунчалик тез ривожланади ва бундан бутун Ўрта Осиё минтақаси манфаатдор бўлади", — деб таъкидлаган экан. Бу масала хусусида қандай фикрдасиз?**

— Бу гапда, албатта, жон бор. Ўзбекистон ҳозир ўзининг ички муаммоларини тезроқ ҳал этиши керак. Бунда АҚШнинг ҳам ўрни беқиёсдир. Бугунги кунда Америкадан ўрганса арзийдиган томонлар кўп. Масалан, демократия тамойиллари, давлатчилик қурилиши, сайлов тизими, сиёсий партияларнинг жамиятдаги ўрни, парламентаризм масалалари, сўз эркинлиги ва оммавий ахборот воситалари ва ҳоказо.

Ўйлайманки, бугунги кунда Ўзбекистон, унга ажратилаётган молиявий ёрдамлар ва маблағлардан унумли фойдаланиб, халқ фаровонлигини оширишга янада кўпроқ интилади. Бундан ташқари мамлакатда фуқаролик жамиятини қуриш, демократия тамойиллари, сўз эркинлиги, инсон ҳуқуқлари, қонун устиворлиги масалаларида мавжуд айрим камчиликларни бартараф этиб, дунёдаги ривожланган мамлакатлар орасидан тезроқ ўрин эгаллаши керак. Бунинг учун Ўзбекистонда етарли имкониятлар бор. Менинг умидим ва армоним ҳам шу. 130 йил орқага чекиндик, етар энди. Бундан бу ёғига фақат илдам қадамлар билан олға интилишимиз керак.

Мавлон ШУКУРЗОДА
"Ҳуррият" учун махсус тайёрлади,
АҚШ Индиана штати.

GLOBUS
international life

Огоҳлик

Террор ортидаги даҳшат

Ўзбекистон Миллий Университети Маданият саройида "Терроризм – тараққиёт душмани" мавзусида анжуман бўлиб ўтди. Университет ректори Т. Долимов талабаларга террор сўзининг мазмуни, бу иллат моҳияти ҳақида маълумот берар экан, бефарқ бўлмаслик, ҳушёрлик ва унинг изини йўқ қилишга барча сафарбар бўлиши лозимлигини айтди.

Тарихшунос олим, сиёсий шарҳловчи Қобилбек Каримбеков эса талабаларга халқаро терроризм, унинг оқибатлари тўғрисида сўзлади. Жумладан, 11 сентябрда АҚШда рўй берган хунрезликлар, 16 феврал воқеалари ва яқинда Москвада амалга оширилган террористик ҳаракатлар ҳақида мулоҳазалар билдириб, Олий Мажлиснинг иккинчи чақириқ IX сессиясида Президентимиз таъкидлаган 7 та бош устувор йўналишнинг иккинчиси, яъни барқарорликни таъминлашда ҳар бир онгли фуқаро ўз ҳиссасини қўшиши кераклигини таъкидлади.

Шундан сўнг талабаларга феврал воқеалари ва Марказий Осиё ҳудудида рўй берган террорчилик ҳаракатлари акс эттирилган ҳужжатли фильм намойиш этилди.

Мақсудали ҚАМБАРОВ,
ЎзМУ журналистика факультети талабаси

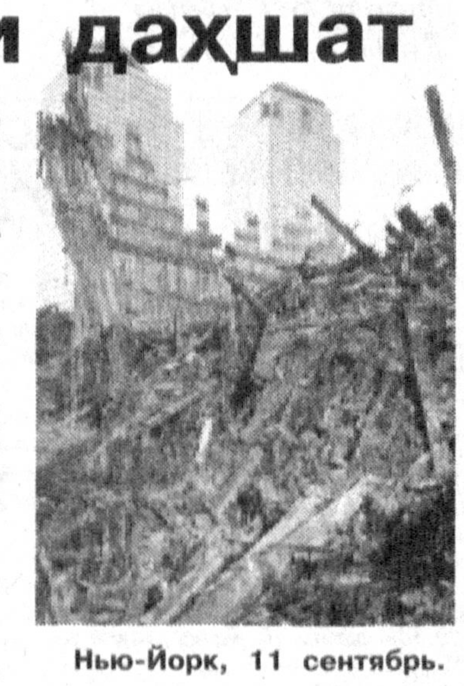

Нью-Йорк, 11 сентябрь.

Мозий

> ***Ўз озодлиги, эркинлиги, тинч ҳаёти йўлида курашиб беҳисоб қурбон берган ота-боболаримиз жасорати тарихий хотирамиздан ҳеч қачон ўчмайди.***
>
> **Ислом КАРИМОВ**

ЧУСТЛИК АРБОБ ФОЖЕАСИ

Тарихда ўз маслаги, эл-юрт манфаати, миллат эрки йўлида жонини қурбон қилган қаҳрамонлар, амал, шахсий манфаат, нафс йўлида хиёнат йўлига кирганлар ҳам кам бўлмаган. Баъзан тарихий ҳужжатлар шунчалар бир-бирига қарши далолат берадики, инсон асли ким, қаҳрамонми ёки хиёнаткор сотқинми, тезда англаб ололмайсан.

Наманганлик Бўтабой Дадабоев фаолияти шу маънода ғоят мураккаб, зудлик билан ҳукм, хулоса чиқариш бир қадар мураккаб тақдирлардан. Келинг, хулосага шошилмай, унинг фаолиятига биргаликда назар ташлайлик.

1923 йилда Туркистон Республикаси Адлия Халқ комиссари, Республика Прокурори, кейинчалик Тожикистон Компартияси ташкилий бюроси аъзоси, Тожикистон Инқилобий қўмитасининг раис ўринбосари, СССР Марказий Ижроия қўмитаси аъзоси, 20-30 йилларда Тожикистон ва Туркманистонда катта раҳбарлик лавозимларида ишлаган Б. Дадабоев Ҳарбий коллегиянинг 1938 йил 5 октябрда бўлиб ўтган Тошкентдаги сайёр ёпиқ суд мажлиси томонидан 4 октябрда отиб ташланди. Ҳа, эътибор берган бўлсангиз, ҳукмдан бир кун аввал у шошилинч равишда аёвсиз отиб ташланди.

Хўш, Б. Дадабоев ким? Нега у совет тузумига хиёнат қилган киши сифатида қатл этилди? Унинг "айби" нимада? Тарихий ҳужжатлар қуйидагилар ҳақида сўзлайди:

Бўтабой 1887 йилда Наманганнинг Чуст шаҳрида ишчи оиласида туғилди. Аввало мусулмон мактабида, кейин тақдир тақозоси билан рус-тузем мактабида таҳсил кўрди. Отаси вафотидан сўнг 13 ёшли Бўтабой оиладаги 4 фарзанднинг каттаси сифатида оилани тебратишга тутинди. Ниёзхўжа исмли пахта комиссионерига хизматкор, тери, пахта тозалаш заводларида ишчи, наманганлик машҳур савдогар Альперов магазинида қоровул, кейинроқ Тошкентга иш қидириб, шаҳар тиббий амбулаториясида қоровул-хат ташувчи бўлиб ишлади.

15 сўмлик маошини Чустга юбориб, оиласига кўмак бериб турган Бўтабой тақдирнинг яна бир зарбасига учради — онаси бевақт вафот этди. Фельдшер оиласида русча савод чиқаришга ҳам улгурган Бўтабой ноилож қаровсиз қолган укалари, кўзи ожиз бувиси қошига Чустга қайтиб келди.

1908 йилда Чустда иши юришмаган Бўтабой Чодакка келиб, волост бошқарувчиси девонхонасига ишга кирди. Чор маъмурлари қарийб икки йиллик фаолиятида уни уч бор жазоладилар. Уезд бошлиғи фармойишларини бажармагани, бошлиқлар олдида ўзини "корректно" ушлаб турмагани учун илк бор у 5 сўм жарима тўлади. Сўнгра аввал 7 кун, кейин 14 кун қамоқда ётди. Охири ишсиз қолди.

1914 йил январидан то феврал қўзғолонигача у Чуст шаҳар хўжалик бошқармасига журналист, сўнгра даҳа приставы Б. Яхьин Марғилон уезди шаҳардаҳаси пристави қилиб ўтказилгач, унинг таклифи билан Бўтабой Скобелев (Фарғона) шаҳри приставида журналист ва хатлар билан ишлаш вазифасини бажарди.

Фарғонада маҳаллий аҳоли мардикор олишга қарши қўзғолон кўтарган кезлари (1916 йил) Бўтабой полиция назарига тушди. Вилоят амалдорларидан бири ўтиб кетаётганида таъзим бажо келтирмаган мағрур Бўтабой унинг саволига кескин жавоб қайтаргани учун тергов қилинди.

Унинг миллий камситишга исёни қуйидаги лавҳада ҳам кўринади: Ўша йили кузда у Фарғона шаҳридаги ҳарбийлар йиғини манзилгоҳида қўйилаётган спектаклга киришни истаган Б. Дадабоев унга сартлиги учун билет сотишмаганидан норози бўлади. У шу тахлит "ноқонуний ҳаракат қилганликда" айбланиб, тергов беради. Феврал қўзғолони боисгина у қамоқдан қутулиб қолади.

Большевиклар ҳокимиятни эгаллагач, Бўтабойдек саводли, серғайрат, ташкилотчи йигитни тезда пайқаб, унинг ғайратидан фойдаланишга тутиндилар. У Фарғона область Ер қўмитаси аъзолигига, Ер ҳайъати бошқаруви аъзолигига сайланди.

Большевиклар Туркистоннинг миллий озодлиги ва юксалишини мутлақо истамасдилар. Шу боис Туркистон Республикаси парчаланиб, майда республика ва мухториятларга бўлиб юборилди. "Сувнинг қаёққа оқаётганини" сезган миллатпарварлар орзу қилинган истиқлол йўли большевиклар йўли билан бир эмаслигини пайқаб қолдилар. Шу боис улар турли гуруҳлар тузиб, совет ҳокимияти кучайишига тўсқинлик қилиб, миллий озодлик учун курашганларга большевиклар ичида туриб пинҳона ёрдам беришга уриндилар.

Ана шундай ташкилотлардан бири "Иттиҳод ва тараққий" ташкилоти эди. Тергов ҳужжатларида қайд этилишича, бу Турор Рисқулов, Мунаввар қори Абдурашидхонов, Саъдулла Турсунхўжаев, Низомиддин Хўжаев, Юсуф Алиев, Али Расуловлар раҳбарлик қилишган. Унга Ўзбекистон КП(б) Марказий Комитети секретари А. Икромов, Халқ комиссарлар советининг раиси Файзулла Хўжаев, ЎзССР Ер ва сув ишлари халқ комиссари Рустам Исломов ва бошқа йирик раҳбарлар хайрихоҳлик билан ёрдам кўрсатишган. Бу ташкилотга Бўтабойни Туркистон Марказий Ижроия Комитети раиси бўлган Иномжон Хидиралиев жалб этган. У, шунингдек, Б. Дадабоевнинг мансаб пиллапояларидан юксалишига ҳам кўмаклашган.

Ташкилотнинг мақсади Туркистон ҳудудида миллий давлат барпо этиш бўлган. Шу боис Б. Дадабоев "босмачилик" деб аталаётган миллий озодлик ҳаракатини ҳар қандай йўллар билан пинҳона қувватлашга, ҳатто уларга қурол-яроғ етказишга кўмаклашгани ҳужжатларда қайд этилади.

"Иттиҳод ва тараққий" сафдошлари билан биргаликда миллий бирликка эришиш, маҳаллийчилик, тарқоқлик, парокандалик, гуруҳбозлик, табақабозликка қарши курашганлар. Улар совет ҳукумати хоҳишига қарши равишда бой хўжаликларнинг иқтисодий қудратини мустаҳкамлашга, қишлоқнинг синфий табақалашувига қаршилик кўрсатишга уринганлар. 1923-1924 йилларда давлатдан уруғлик ва ишчи ҳайвон учун кредит олингач, уни асосан деҳқончиликка қодир бўлган бойларга ва ўзига тўқ кишиларга тақсимлаб берган.

Б. Дадабоев Тожикистонда ишлаган кезлари у ерда "Иттиҳоди Шарқ" аксилинқилобий ташкилот билан ҳамкорлик қилган. Бу ташкилот Тожикистон ССР МИҚ собиқ раҳбари Нусратулла Махсум, Тожикистон Халқ Комиссарлар советининг собиқ раиси Ҳожибоев, Таъминот Халқ комиссари Муҳитдинов, Тожикистоннинг Москвадаги мухтор вакили Абдужабборов ва бошқаларни бирлаштирганди.

И. Хидиралиев Қизил Армия босмачилик ҳаракатини тугатишга киришган кезлари уларга "ихтиёрий таслим қилишга эришиш таклифи"ни киритиб, қабул қилинишига эришгач, "Иттиҳод"чилар обрўйини шу баҳона юксалтириш пайида бўлади. "Иттиҳод"чиларнинг босмачиларга қарши курашини ошириб кўрсатиш боис улардан бир гуруҳининг, жумладан, Б. Дадабоевнинг ҳам "Қизил Байроқ" ордени билан тақдирланишига ҳисса қўшади. Босмачилик тор-мор этилгач, ташкилот ўз фаолиятини миллатга содиқ кадрларни кўпайтириш, ва партия ва совет аппаратида уларни жойлаштириш орқали миллий анъаналар, қадриятларнинг оёқости бўлишининг олдини олишга, истиқлол имкониятини кутишга сафарбар этди.

Миллий озодлик курашчилари қанчалик эҳтиёткор бўлмасинлар, 20-йиллар охири ва 30-йиллар бошларида НКВД жосуслари махфий ташкилотлар изига тушишга муваффақ бўлди. "Иттиҳод ва тараққий" ва бошқа махфий ташкилотлар раҳбар ва аъзолари бирма-бир қамоққа олина бошлади.

1934 йилдан Б. Дадабоев ҳам шубҳа остига олинди. Кейинги йили партия сафидан ўчирилган Бўтабой то қамоққа олингунига қадар сарсон-саргардонликни бошдан кечирди. Сафдошлари қўлга олинаётганини, миллий озодлик ҳаракати маҳв этилаётганини кўриш унинг учун беҳад азобли эди.

1937 йилнинг 31 августида у Ашхобод шаҳрида қўлга олинди. 15 кун давомида қийноқ усталари унинг иродасини синдириш учун турли азобларни унинг бошига солдилар.

Унинг делосини кўздан кечираётган киши тергов ҳужжатлари ва НКВД Халқ комиссари, 2-ранг хавфсизлик комиссари Л. Бельскийга ёзилган хатни ўқиб, ундаги иқрорларга кўзи тушаркан, дастлаб Б. Дадабоев ўз сафдошлари номини ошкор қилганига эътибор қаратади. Наҳотки миллий озодлик учун шунча курашган, унинг раҳбарларидан бири бўлган киши бирданига хиёнат кўчасига кирган бўлса? деган хаёл келади.

Бироқ бу ўринда совет жазо машинасининг ростга ўхшаш ёлғонларни тўқиш маҳоратини эсдан чиқармаслик жоиз. Зеро, жазо ташкилотлари ваҳшиёна қилмишларини, қотилликларини ниқоблаш, Крилов масалида айтилганидек, "Қонунга ҳам бироз тўғирламоқ" мақсадида тўқилган уйдирмаларга чалажон ва қарийб беҳуш маҳбусга имзо чектириб олганлари ҳам эҳтимолга яқиндир. Улар озодлик курашчиларининг обрўсини тўкиш учун ҳам шундай разилликларга борганига тарих кўп марта гувоҳ бўлган.

Шу боис совет жазо органлари чиғириғидан ўтказилиб, қатағон қилинган инсонлар тақдирига баҳо беришда асло шошқалоқлик қилмаслик, эҳтиёткорлик ва синчковлик билан иш тутиш мақсадга мувофиқдир.

Озодлик ва истиқлолни орзу этган, бу борада мардона курашганларга кўмак берган, уларни қўллаб-қувватлаган чустлик арбоб Б. Дадабоев тақдири тарихчиларимиз томонидан пухта ўрганилади, унинг номини поклаш йўлидаги изланишлар халқимизга ўз қаҳрамонларидан бирини қайтариб беришга хизмат қилади, деган умиддамиз. Зеро, улар ўз умрини тиккан иш биз учун энг муқаддас бўлган истиқлолимиз тарихига чамбарчасдир.

Рустамбек ШАМСУДДИНОВ,
"Мерос" халқаро илмий-амалий экспедиция хайрия жамғармаси раиси, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, профессор

Мулоҳаза

БЕЛАНЧАККА СИҒМАГАН ФАРЗАНД

Инсон ҳамиша бахт сари талпинади, аммо унга етишишнинг ўзи бўлмайди. Нене синовлар, азобу уқубатлар, борлиқни қуршаган зулматларни енгиб ўтишга тўғри келади баъзан. Ана шундай заҳматлардан сўнг эришилган бахтнинг қадри ҳам ўзгача бўлади. Лекин вақт ўтгани сари инсонга биргина бахтнинг ўзи камдек туюлади. У энди янада баландроқ парвозга шайланади. Олисдаги сеҳрли дунё, сирли мамлакат уни оҳанрабодай ўзига тортади.

— Бахтлиман, дейсан-у, аммо сенинг ниманг бор? – дейди қулоғингга аллаким.

— Фарзандларим бор, севимли ёрим, – дейсан.

— Данғиллама уйинг, машинанг, зебу зийнатларингчи?

— Насиб бўлса олармиз, – дейсан хўрсиниб.

Ана шу дамда каталакдай икки хонали уйинг, шовқин-сурон кўтаришга шай гўдак болаларинг, ойлик маошини жимгина қўлингга тутқазиб, газета ўқишга тутинаётган турмуш ўртоғинг ҳам қоронғилик қаърига сингиб кетади. Қулоғингга нималарнидир пичирлаётган шарпа кўзларингга қандайдир оғу сепади-да, кўз олдингда ўзга мамлакат барпо бўлади. Бу мамлакатда сен малика, атрофинг тўла канизак-ғуломлар. Хазинабон эса товоқ-товоқ тиллоларни кўтариб, амрингга мунтазир бўлиб туради. Сен атласу кимхобларга ўралиб, тахтда ўтирасан.

– Аяжон, қойним очди-и... печний бейинг... – икки ёшли гўдагингнинг овози сени уйқудан уйғотади. Бир чўчийсан-да, атрофингга қарайсан. Ҳеч қандай шарпадан дарак йўқ. Ҳозиргина кўрганларинг тушингмиди, ўнгингмиди, ўзинг ҳам билмай қоласан. Ҳамма нарса яна ўз ўрнига тушгандай бўлади. Рўзғор халтасини кўтариб бозорга борасан, имконият сумканинг ярмини ҳам тўлдиришга етмайди. Бир амаллаб бозор-ўчарингни қиласан-у, яна ортингга қайтасан. "Дамас"га ўтиришга "қорнинг оғриб", пиёда йўлга тушасан.

— Тўхтанг, – дейди кимдир ортингдан чақириб.

Ўгирилиб, ёнингдаги "дом"да яшайдиган қўшнингни кўрасан. Эгнидаги қимматбаҳо мўйнали пальто, қўлидаги бриллиант кўзли узук эътиборингни тортади. У сен билан сўрашаркан, ҳайрон бўлиб савол беради:

— Қаердан келяпсиз?

— Бозордан, кам-кўстлар бор эди, – дейсан секингина.

— Пиёда-я? – ажабланади суҳбатдошинг.

— Нима бўпти? Ҳар куни ишга ҳам пиёда бориб келаман. Кунда йўлкирага пул тўлайверсак, бор пулимиз йўлга кетиб қолади. Бунинг устига болаларнинг ташвишлари бир талай, — дейсан ўзингни оқлаб.

– Эй, опа, сиз ҳам юрибсиз-да олий маълумотлиман, деб. Мана, мен ҳеч қаерда ишламасам ҳам "законний" яшайман. Еганим – олдимда, емаганим – кетимда, – қўшнинг сенга гап бермай бидирлай бошлайди.

– Биринчи эрим сизникига ўхшаб қуруқ эди, қарасам, ёш умрим увол бўладиган. Шап ажрашдим-у бунисига тегволдим. Иккинчи хотинликнинг нимаси ёмон? Озгина ёши каттароқ демаса, туппа-тузук. Мана, уй олиб берди, чет эл телевизори, хориж мебеллари. Бир ойда икки марта келиб кетади. Мен ёш нарса унга қараб турармидим? Бир-иккита бойвачча танишларим ҳам бор. Буниси Тошкентдан келгунча улар ҳам хабар олиб туришади...

Сен эса унга ҳайратланиб қарайсан, унинг қимматбаҳо кийим-кечаги қанчалик диққатингни жалб этган бўлса, дунёқараши, фикрлашлари сени ўзидан шунчалик узоқлаштиради.

– Агар хоҳласангиз, сизни ҳам "зўр"и билан таништириб қўяман, – дейди суҳбатдошинг ҳайратингни ҳавасга йўйиб. Эрингиз билиб ўтирибдими, тузук-қуруқ боқолмагандан кейин ўзидан кўрсин.

Сен эса уйингга қандай етиб келганингни билмай қоласан. Қўшнинг Марғубанинг гаплари сенга тинчлик бермайди. "Қандай қилиб, қандай?.." каби саволлар сени тириклайин ғажиб ташлайди.

Кечқурун тоза ҳаводан нафас олиш учун ташқарига чиқасан, шунда кундузи сенга шоҳона ҳаётни тарғиб қилган қўшни аёлнинг 7 ёшли қизалоғига кўзинг тушади.

— Нигора, сен нима қилиб юрибсан? Кеч кириб қолдику! — деб сўрайсан ундан.

— Аямми? Ёнларига битта амаки келди, менга шоколад бериб, кўчада ўйнаб кел, дейишди, – дейди у совуқдан жунжиккан қўлларини чўнтагига тиқиб.

— Қорнинг очгандир?

— Нон егим келяпти.

Қизчанинг мўлтираган кўзларига дош беролмай, уйингга таклиф этасан. У эса тўйиб овқатлангач, болаларинг билан ўйнашга ҳоли келмай қолади. Сен яна хаёллар дунёсига кўмиласан.

– Марғуба, ҳозир сен бахтиёрсан, – дейсан пичирлаб.

– Аммо сен бугунинг билан яшаяпсан, холос. Бойвачча акаларинг сенинг ҳуснингга маҳлиё бўлишмайди. Қизингнинг тақдири-чи? У нима бўлади? Бу ҳақда ўйлаб кўрдингми?

Эҳтимол, яна ўн йиллардан сўнг бугунги фариштамисол Нигора ҳам боши берк кўчага кириб қолар. Сенинг тарбиянгни олган, носоғлом муҳитда ўсиб-улғайган бу қизчадан яна нималарни кутиш мумкин? Сен ўзингнинггина эмас, фарзандинг бахтини ҳам оёқости қиляпсан. Кексайганингда сенга тирговуч бўлишга арзийдиган бирон иш қилдингми ўзи?

Бу саволлар миянгда айланаверади, айланаверади...

Ҳа, баъзан мана шундай ҳолатлар мени ҳам қуршаб олади. Жамиятимиздаги оғриқ нуқталар, ишсизлик, масъулиятсизлик, фарзанд тарбиясига эътиборсизлик, гиёҳвандлик, безорилик, фоҳишабозлик, порахўрлик... – ҳамма-ҳаммаси мени жиддий ташвишлантиради. Айниқса, ёш авлод тарбияси ҳақида кўп ўйлайман.

Аёлларни жамият кўрки, деб эъзозлашади. Унга муҳаббат маликаси, гўзаллик маъбудаси, бахт малаги деган унвонларни безакдек тақиб ташлашади. Аммо мен бугунги аёлларнинг баъзиларига назар солиб, жамиятимиз ҳаётидаги доғларни кўраман.

Оддийгина мисол. Фарғона шаҳар деҳқон бозорига киринг. У ерда латта-путта билан ҳам, озиқ-овқат маҳсулотлари билан ҳам савдо қилаётган аёлларни кўрасиз. Эҳтимол, "Тирикчилик-да, бунинг нима айби бор", деб ўйларсиз? Аммо чуқурроқ разм солинг. Бозор аёлнинг чеҳрасидаги назокатни, юрагидаги покликни юлиб ташламоқда. Савдогар аёлларнинг кўпчилиги манфаат учун кўп нарсалардан тойишмайди.

Марғилонлик бир опахонни биламан. Кўп йиллардан буён Россияда савдо-сотиқ билан шуғулланади. 3 нафар фарзанди бор. Икки ўғил ва бир қизни бечора эр ёлғиз ўзи катта қилди. Болаларининг кирини ювиб, қорнини тўйғазди. Бир йилда бир ё икки марта келиб, катта миқдордаги пулни ташлаб, ўз бурчимни адо этяпман, деб ўйлаган аёл эса фарзанд тарбиясидан анча йироқ эди. "Меҳр кўзда" деганларидай, фарзандлар ҳам бу ҳолга буткул кўникишди. Она уларнинг назарида таъминловчи, моддий қўллаб-қувватловчи манбага айланиб қолди, холос.

Йиллар ўтди. Ёлғиз ўғилку ақлли, одобли бўлиб вояга етди, лекин опа-сингилнинг тарбиясига отанинг қурби етмади. Бир-биридан гўзал қизлар дабдабали сеп билан турмушга узатилди. Она эса тўйни ўтказди-да, яна Россия томон йўл олди.

Келинчаклар дастлаб яхши яшашди, аммо "асал ойи" тугаб, оддий кунлар етиб келганда турмуш қийинчиликлари олдида эсанкираб қолишди. Оқибат эса яхши бўлмади, бири битта, иккинчиси икки нафар фарзанди билан ота бағрига қайтиб келишди. Она мана шу бахтсизликдан ҳам тўғри хулоса чиқара олмади: "Мен тирик эканман, Худо хоҳласа, булардан тузукроғига узатаман сенларни", деди қизларига.

Ҳамма нарсани пул, мол-давлат билан ўлчашга ўрганиб қолган бу аёл оддийгина нарсани – оналик бурчини адо этолмаганини тан олмади.

Бозор иқтисодиёти аёлларни эркакка айлантирди, назаримда. Оила ташвиши, унинг моддий таъминотини аксарият аёллар ўз зиммасига олди. Оқибатда оилада эркакнинг нуфузи пасайди. Бу эса ўз-ўзидан фарзандлар онгига таъсир кўрсатди. Ёшлар ўртасидаги жиноятчилик, ўғирлик, безорилик, вояга етмаган қизалоқларнинг фоҳиша тамғасини олишлари – булар оддий нарслар эмас. Бу – жамиятдаги фожеа!

Дунё катта бир уммонга ўхшайди, мана шу уммонда яшашнинг ўзи машаққат, аниқроқ қилиб айтганда, ўзлигингдан кечиб, мол-дунё, бойлик ортидан қувиш – ачинарли қисмат.

Шу ўринда мен қалбимнинг туб-тубида яшириниб ётган миллион йиллик туйғуларимни сизга ошкор этмоқчиман:

Дунё алла айтяпти, бешигимнинг устида,
Мен эса масъум гўдак сингари ухлаб ётибман,
Беланчакка сиғмай қолган оёқларимни узатиб...

Ҳа, дунё алласи сеҳрли қудратга эга. Лекин бу аллага сеҳрланиб, ҳақиқий ҳаётдан кўз юмиш ақлдан эмас. Биз оналар аллақачонлар болалик деб аталган сирли сўқмоқларни босиб ўтганмиз. Энди эса гоҳ қоқиниб, гоҳо сурилиб катта йўлга чиқишга интилаётган фарзандларимизни меҳрга ташна диллрига озор бермайлик. Уларнинг нигоҳларида биз орзу қилган сирли мамлакат эмас, ҳаётга ташналик, чуқур муҳаббат яширинган.

Агар биз уларнинг туйғуларига озор етказсак, жажжи, беғубор юракларини тингламасак, бизга интилаётган қўлларини қайириб ташласак, эзгулик ўрнини ёвузлик эгаллайди. Кечагина бизнинг қулоғимизга шивирлаб, йўлдан адаштиришга уринаётган, сароблар юртига чорлаётган Шайтон фарзандларимиз қалбини ҳам заҳарлаб ташлайди. Одамзоднинг озгина чалғишини кутиб турган Қабоҳат эса ҳар томонга ўргимчак тўрларини ёйиб ташлайди.

Матлуба АЗАМАТОВА

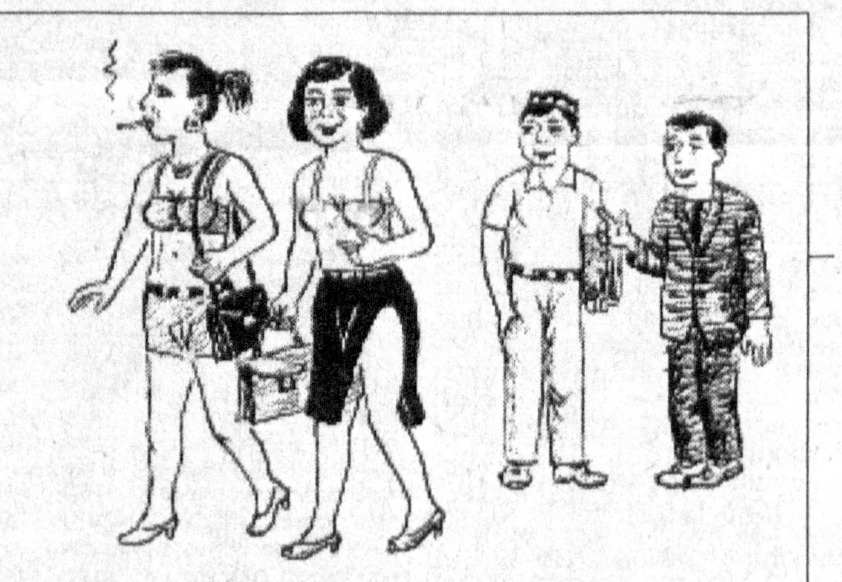

Абдурасул ҲАКИМОВ чизган расм.

Назм

ЎЗИНГДА НУР БЎЛСА, НУРНИ КЎРГАЙСАН...

Абадий янгилик

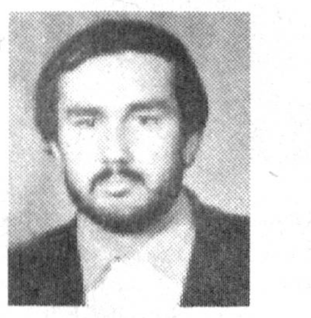

Мирзо КЕНЖАБЕК

Дунё бўлиб, дунёнинг
Ҳар кори янгиликдир.
Ҳар сананинг ҳар кузи,
Баҳори янгиликдир.

Дарахт яралди қай чоқ? —
Ҳар куз тўкадир япроқ.
Ҳар гал эски ҳаётнинг
Такрори янгиликдир.

Жаҳон бўлиб бу жаҳон,
Кимлар кўрмади хазон? —
Азал Ҳақнинг абадий
Асрори янгиликдир.

Хазон ичра наво қил,
Ранглар билан савдо қил,
Боқ, илоҳий бу санъат
Бозори янгиликдир.

Бу дунёда не иш бор,
Охиратдан улуш бор,
Ҳар кўнгилда фироқнинг
Оҳ-зори янгиликдир.

Нечалар истаб дийдор,
Ҳаққа ишқ этди изҳор.
Ушшоқ аро Мирзонинг
Изҳори янгиликдир...

Дарвишлар

(Тарих)

Ҳақ деб кирар йўлларга
Макони йўқ дарвишлар.
Ҳақдан ўзга сўзларга
Забони йўқ дарвишлар.

Гарчанд ранги сўлғундир,
Муҳаббатга тўлғундир,
Ичи ишқдан гулгундир,
Исёни йўқ дарвишлар.

Севар кичик, катта ҳам,
Тани ёнмас ўтда ҳам,
Ичларида битта ҳам
Ёмони йўқ дарвишлар.

Дили соф, юзи нурли,
Ҳақдан огоҳ, шуурли,
Қалби озод, сурурли,
Армони йўқ дарвишлар.

Маъсиятдан қочгувчи,
Бағрин Нурга очгувчи,
Ўзидан нур сочгувчи
Зулмони йўқ дарвишлар.

Жудо бўлмас аслидан,
Умид этар васлидан,
Ҳеч бир одам наслидан
Гумони йўқ дарвишлар.

— Улар ким? — деб қулинар,
Мирзо бағри тилинар:
Маҳшар куни билинар
Ёлғони йўқ дарвишлар!..

Маънога келдинг

Суннатли бир кунда дунёга келдинг,
Туғилган чоғингдан ғавғога келдинг,
Йиғи тасбиҳ бўлур — поклик саноси,
Аслий фитрат билан санога келдинг.

Тириксан, сен қалблар зиёратин қил,
Дўстларга огоҳлик ишоратин қил,
Тун ва кун охират тижоратин қил,
Асли шул муборак савдога келдинг.

Оловнинг зиддига қайси хас келур?—
Рақиб номард бўлса, доно паст келур.
Сабру сукут билан ишинг рост келур,
Кўп яшаб, энди шул маънога келдинг.

Ботирлик, пешравлик эмас жасорат,
Нафсингни кишанла, шудир маҳорат,
Каслар қилаверсин тинмай ҳақорат,
Сен улар келмаган маъвога келдинг.

Мирзо, йўлдошингдир мунаввар фикр,
Ер устини кўрдинг: ола-була, кир,
Энди шошилмасдан ер остига кир —
Сабри жамил билан Мавлога келдинг!..

Муборак айла

Раббим, гар дунёнинг талошидаман,
Бул оҳу зоримни муборак айла:
Етар, охиратнинг савдосидаман,
Дардлиғ бозоримни муборак айла!

Раббим, ҳузурингдан ҳикмат, билим бер,
Қалбимни тирик қил — қалби салим бер,
Фақат кетар чоғим гўзал ўлим бер,
Тасдиқ, иқроримни муборак айла.

Бир ит дўстларингга эргашиб фақат,
Асҳоби Қаҳф ила топди-ку раҳмат,
Мен ҳам дўстларингга дўстман, ё Аҳад,
Ўтлиғ изҳоримни муборак айла!

Ғор аҳли юз йиллар ухлади кириб,
Биз-чи, умр бўйи ухлаймиз юриб,
Ўлмасимдан олдин уйғотиб туриб,
Қалби бедоримни муборак айла!

Раббим, гуноҳим кўп, нечук қутим бор?
Сенга қайтмоқ учун қандай бетим бор!
Лекин раҳматингдан кўп умидим бор,
Раҳм эт, мозоримни муборак айла!..

ТЎРТЛИКЛАР

Кечирдим, ким мени этди хор, абгор,
Кечдим, гар кимдадир менинг ҳаққим бор.
Раббим! Икки дунё бирор бандангга
Мени сабаб қилиб бермагил озор!

* * *

Умр ўтар, ўтади очу тўқлигинг,
Ҳақ нури кетказар гуноҳ, шўхлигинг.
Шундай енгил бўлки, ҳеч билинмасин
Сўнгги кун тобутда бору йўқлигинг!

* * *

Осон эмас Ҳаққа қариблик,
Дунё ғоят нозлик, фириблик.
Жамлагандек уларни сарват,
Топиштиргай бизни ғариблик.

* * *

Асл ғаввос бўлсанг, дурни кўргайсан,
Соф бўлсанг, кетар чоғ ҳурни кўргайсан.
Ҳаммаёқ зулмат, деб шикоят қилма,
Ўзингда нур бўлса, нурни кўргайсан.

* * *

Кўнглим: танҳоларга менман эл, дейди,
Атрофингни ювар ҳаёт — сел, дейди.
Гавжум ҳаёт ичра дўстларинг кўпдир,
Ҳеч киминг қолмаса, менга кел, дейди.

* * *

Гоҳи ўт, гоҳи кул, гоҳи чақинсан,
Нимани истайсан, кўнглим, тағин сан?
Инсон фироқига мотам тутмагил,
Қанча узоқ бўлсанг, шунча яқинсан!

* * *

Ризоман, ҳар неки раво айладинг,
Қисматга қалбимни ризо айладинг.
Менинг ғамларимга дард экан даво,
Шукр, дардлар бериб, даво айладинг!

* * *

Қувончим, бахтим йўқ Ўзингдан ўзга,
Ҳеч кимга ишим йўқ Ўзингдан ўзга.
Бағримни эзолмас ҳаёт қайғуси,
Ҳеч нарса, ҳеч ким йўқ Ўзингдан ўзга.

* * *

Ўлим асли недир? Вуслат чоғидир,
Иймон қувончидир, бахт чироғидир;
Ҳаётнинг ўтмишга айланмоғимас,
Ўтмишнинг ҳаётга айланмоғидир.

Нашр

Истиқлол «МУЛОҚОТ»и

Республикамиз истиқлолга эришгандан сўнг ташкил топган нашрлар орасида "Мулоқот" журнали ўзига хос мавқега эга. Энг асосийси, журнал бу йиллар мобайнида ўз муштарийларини топди, уларнинг ҳурмат-эътиборини қозонди. Албатта, бунга осонликча эришилгани йўқ. 1991 йилдан чиқа бошлаган журнал дастлабки сонлариданоқ долзарб ижтимоий-сиёсий мавзуларни эски шўро қолипидан чиқиб, янгича руҳда, мустақиллик руҳида ёрита бошлади. Шу билан бирга маънавият илдизлари минглаб йилларга бориб тақалувчи халқимиз тарихининг кўпчилик учун қоронғи томонларини мустақиллик позициясидан туриб очиб берди.

Шўролар даврида номлари қораланиб келган шахслар – соҳибқирон Амир Темур, Исмоил Бухорий, Аҳмад Яссавий, Сулаймон Боқирғоний, Баҳоуддин Нақшбанд, Хўжа Аҳрор, Сўфи Оллоёр каби кўплаб тарихий шахслар ҳаёти ва ижоди билан кенг жамоатчиликни атрофлича таништирди. Албатта, бу ишларда журнал таҳрир ҳайъати аъзолари бўлишган таниқли олимларимиз Бўрибой Аҳмедов, Ҳамид Зиёев, Музаффар Хайруллаев, Ботир Валихўжаев, Ориф Усмон, Нарзулла Жўраев, Маҳкам Маҳмудовларнинг хизматлари катта бўлган.

"Мулоқот" журнали бугунги кунда ҳам ўз анъаналарига содиқ қолиб, халқимиз маънавиятини бойитиш, мустақиллик мафкурасининг фуқароларимиз онгида мустаҳкамлаш йўлида, уларда миллий ғурур туйғуларини уйғотишда ўзининг муносиб ҳиссасини қўшиб келмоқда. Ушбу фикримизга журналнинг ҳар бир сони мисол бўла олади. "Мулоқот" журнали кенг жамоатчиликка таянган ҳолда иш юритади, шу билан бирга барчани мулоқотга чорлайди.

Албатта, журнал фаолияти, унда чоп этилган ўз вақтида шов-шувга сабаб бўлган мақолалар ҳақида кўп сўзлаш мумкин. Сўзни мухтасар қилсак, "Мулоқот" журналига 2003 йил учун обуна бошланди. Бутун йил давомида ўзингизга ва хонадонингизга маънавий йўлдош, руҳингизни нурафшон қилувчи яқин ҳамроҳга эга бўлай десангиз, "Мулоқот" журналига 2003 йил учун обуна бўлинг.

Журнал йил давомида 6 марта чиқади.

Журналнинг нашр кўрсаткичи /индекси/:

Обуначилар учун – 844

Ташкилотлар учун – 845

Нормўмин ОЧИЛОВ,
журнал бўлим мудири

Ол-а!

СЎНГГИ МИШ-МИШ

Айримларга ҳайрон қоламан: оёқлари бўла туриб оғизлари билан "юрадилар". Қайси бир чўпоннинг битта қўзичоғини бўри олиб қочган бўлса, бу гап эртасига "ҳой, эшитдингми, фалончининг энди болалайман деб турган 4 та қўйини бўри еб кетибди"га айланади. Орадан ҳафта ўтар-ўтмас отарда битта ҳам қўй қолмай, бутун яйловни бўрилар эгаллайди.

Мана тунов кун шундай бўлди.

2-3 кун бўлсаям бир оз дам олай, деб қишлоққа борсам, дув-дув гап: телеминора ағнаб тушганмиш.

— Йўғ-э, дедим.

– Э, рост. Ана, ишонмасанг Каримдан сўра. Ўзи кўрибди – телеминора ағнаб, автобуснинг устига тушибди, – деди ошнам.

– Қишлоққа келганимга ҳали икки кун бўлмадию. Агар рост бўлганида мен эшитган бўлардим.

– Қўшни бино тепасига ка-а-тта локатор қўйиб, кўрсатувларни шундан узатяптикан...

Ёқамни ушлаб қолдим. Наҳотки, буни пойтахтда юриб, мен эшитмай қолган бўлсам?!

Тошкентга келгач, тўғри телеминора жойлашган майдонга бордим. Қарасам, жойида турибди!

Хайрият-эй, деб юбордим. Беихтиёр хаёлимга "Маҳаллада дув-дув гапда"-ги қаҳрамон аянинг гаплари келди: "Вой тиниб-тинчимаган одамлар-эй!"

Нодир ШОҲ

Луқма

Юнусободнинг ўн икки «даҳо»си

Ишга, ўқишга шошилаётганингизда, албатта, кўчалардаги ёзувларга кўзингиз тушади. Уларнинг тўғри ёки нотўғри ёзилганига ҳеч эътибор берганмисиз? Масалан, Юнусобод туманининг 12-даҳасидаги автобус бекатида (72, 97-автобусларнинг охирги бекати) шундай ёзув бор: "Юнусобод тумани 12-daxosi".

Дастлаб, Юнусободда даҳолар кўп, бу ер 12 даҳо яшаган жой бўлса керак, деб ўйладим. Яхшироқ эътибор берсам, "daho" эмас, "daxo" деб ёзилган. Ўзбек тилида янги сўз пайдо бўлди шекилли, деб ўйлаб турсам, автобуслардаги "12-daha" ёзувига кўзим тушди...

Йўлимда давом этарканман, йўл четида турган ка-а-атта қути ва унинг тепасига ка-а-атта қилиб: "Бунга почоқлар солинади" деб ёзилган лавҳа эътиборимни тортди. Ана холос, бизга айнан мана шу керак эди. Пачоқ бўлган нарсалар кўчаларда ётмай, мана шу қутиларга ташланса керак-да. Унга диққат билан кўз югуртирсам, "пачоқ" эмас, "почоқ" деб ёзилган экан. Шу пайт бир киши унга пўчоқ солаётганини кўриб, масаланинг ечимини топгандек бўлдим.

Бундан ҳам қизиқроғини метро вагонида учратдим. Ундаги ёзувни ўқиш қийин эмасди, фақат маъно чиқариш қийин бўлди. Мана, сиз ҳам бир уриниб кўринг: "Ezning ta'mini sezib ko'r". Бу ерда "Ezning" эмас, "Yozning" деб ёзилиши керак. Лекин шундай бўлганда ҳам маъно қани? Ёзнинг ҳам таъми бўларканми? Бу аслида рус тилидан таржима қилинган бўлиб, русча муқобили «Чувствуй вкуса лета» бўлади. Наҳотки, бунинг ўзбекча муқобили бўлмаса?!

Мен йўл-йўлакай кўрганларимни ёздим, холос. Бундай "арзимас" хатоликларни ҳар қадамда учратиш мумкин. Нега бой, равон она тилимиздан тўғри фойдаланмаймиз, биродар?!

Баротбек МАМАНАЗАРОВ,
ЎзДЖТУ халқаро журналистика факультети талабаси

Воқеа

«ҲАЗИЛКАШ» УЛОҚ

Тошкентда қўшиқчилар тўй базмларига гуруҳ-гуруҳ қилиб таклиф этилгани сингари Сурхондарёда ҳам бахшилар тўйларга кўплашиб боришади. Фақат Шоберди бахши ёлғиз боради. Қадимдан қолган таомилга мувофиқ, бундай бахшилар тўйни ўтказиб, яъни тугатиб қайтишади ва, табиийки, тўй эгаси уларга улуш – жонлиқ беради. Чунки тўй ўтгани билан бахшилар тўрт томонга тарқаб кетмайди – кичиги каттасининг, ундайроғи бундайроғининг хизматини қилиб, ҳазил-ҳузул билан бир-бирига илтифотлар қилиб кунни ўтказадилар, улар бир-бирига суяниб яшайдиган шундай халқ. Уларнинг иттифоқлигига, бир-бирини соғиниб яшашларига одамнинг ҳаваси келади.

Хуллас, бир тўйдан қайтар чоғи бойбобо бахшиларга улуш, деб бир улоқ берибди. Бахшилар улоқни қизириқлик Абдуназар бахшининг уйига бориб, сўйиб емоқчи бўлишибди.

Бағри ҳам, кўнгли ҳам, даргоҳи ҳам кенг бўлган Абдуназар бахши улоққа қўшиб бир хўроз ҳам сўяман, деб биродарларини уйига эргаштириб кетибди.

Абдуназар бахши "бермас ошнинг пишиши қийин" бўлишини билгани учун ҳам қадрдонлари бир пиёла чой ичгунча улоқни бўғизлаб, терисини шилиб, мучалаб меҳмонларнинг хизматига ҳозир бўлибди.

– Бахши, улоқни сўйдингизми? – дебди бахшилардан бирови.

– Ҳа, ҳа, – дебди Абдуназар бахши, – келинингиз ҳозир ҳаммасини қозонга босади.

– Сўйган бўлсангиз, бақирганини эшитмадик-ку?

Чунки улоқ-эчкини бўғизламоқ учун қулликлай – тўрт оёғини бир қилиб боғлай бошлашингиз билан шу даражада зорланиб бағиллай бошлайди. Кўчани бошига кўтаради ва буни ҳамма билади.

– Билмайман, сўйган улоғимиз бағилламади, – дебди Абдуназар бахши.

– Нега? – дебди ҳалиги бахши.

– У мени ҳазиллашаяпти, сўймаса керак, деб ўйлаган-да, – дебди Абдуназар бахши.

Сўз айтиш санъат эканлигига энди ҳам ишонмай кўринг-чи!

Тожиддин РАЗЗОҚ

Mustaqil gazeta HURRIYAT

Ўзингни англаб ет!

Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир Амирқул КАРИМОВ

Таҳрир ҳайъати: Турсунали АҚБАРОВ (махсус мухбир), Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Азамат ЗИЁ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Наим КАРИМОВ, Исмат ХУДОЁРОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Озод ШАРАФИДДИНОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 16-уй. Телефон: 144-25-06, 41-52-72.

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Манзил: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Отабек ОРТИҚОВ

Адади: 2627

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 20.00
Буюртма — Г - 1071

Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida Jamshed TOG'AEV tomonidan sahifalandi.